Виплачуй позику податками

Держава вкладе 100 мільйонів гривень у малозабезпечених безробітних, які захочуть стати підприємцями

» стор. 5

Тиранія не поглинула свободи

Про Сагайдачного і козаків-переможців у Хотинській битві 400 років тому

» стор.6

На хвилі ейфорії

Українським футболістам власних зусиль буде недостатньо, аби посісти в групі відбору на ЧС-2022 друге місце

» стор. 15

Україна молода

Вівторок—середа, 16—17 листопада 2021 року №120—121 (5852—5853)

4 820094 140019

Учорашні курси НБУ:
1 $ = 26,110 грн
1 € = 29,900 грн
1 рос. руб. = 0,361 грн

Зробити «темну»

Українці готуються до віялових відключень електроенергії: поки влада заявляє, що їх не буде, у деяких регіонах вже відключають струм на 10 годин на добу

» стор. 4

Системні помилки української влади перетворюють електроенергію на дефіцитний товар.

«Мито було також запроваджено на ті види кабелю, які взагалі не виробляються в Україні. Вітчизняні заводи не мають ні технічної, ні якісної можливості їх виробляти. На таких видах кабелю збудовано до 50 відсотків мереж».

Микола Козак
член правління ІнАУ

ІНТЕРНЕТРІ

ДовиКАБЕЛювалися

Україна незабаром вилетить із п'ятірки країн із найдешевшим інтернетом

Наталя НАПАДОВСЬКА

В Інтернет Асоціації України (ІнАУ) прогнозують підвищення вартості послуг із підключення до інтернету та абонплати приблизно на 20%. При цьому очікується не лише підвищення вартості інтернет-зв'язку, а й погіршення його якості, а також зрив державних програм з інтернетизації населення.

Причина такого здорожчання — у втручанні держави в процес закупівлі кабельної продукції для прокладання інтернету. В чому проблема? У середині 2020 року два українські виробники кабельної продукції — Одескабель та Південкабель — ініціювали розслідування діяльності Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі. На підприємствах стверджували, що підвищення імпорту кабельної продукції загрожує існуванню кабельної галузі України.

Наприкінці жовтня цього року Окружний адмінсуд Києва (ОАСК) своїм вердиктом заблокував відповідне рішення Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі. Таким чином дозволивши запровадження нового мита у 23,5% на імпортну кабельну продукцію.

У прокладанні нових телекомунікаційних мереж вартість кабелю становить близько 90%. Звісно, подорожчання кабелю не зможе не позначитися на вартості кінцевого продукту. Тобто на тарифах на інтернет. Через неконкурентоспроможність імпортного кабелю ринок візьмуть під свій повний контроль кілька вітчизняних виробників, але їхня продукція об'єктивно поступається за якістю іноземному кабелю. До того ж, позбувшись сильних конкурентів, вони зможуть самі безконтрольно підвищувати ціну на свій продукт. Член правління ІнАУ Микола Козак зазначив: «Дуже цікавим є факт, що мито було також запроваджено на ті види кабелю, які взагалі не виробляються в Україні. Вітчизняні заводи не мають ні технічної, ні якісної можливості їх виробляти. На таких видах кабелю збудовано до 50 відсотків мереж. З ким ми боремося і кого ми захищаємо, якщо вводяться мита на такі кабелі, які не виробляють вітчизняні підприємства?».

За словами Миколи Козака, «монополізація ринку кабельної продукції, викликана запровадженням імпорту дефіциту та підвищення цін, призведе до зриву урядових програм цифровізації України, зокрема бюджетної програми субвенцій на підвищення доступності широкосмугового доступу до інтернету в сільській місцевості». ■

НА ФРОНТІ

Росіяни «чистять зброю»

Окупанти облаштовують нові позиції, маскують артилерію та обстрілюють цивільних

Тарас ЗДОРОВИЛО

Збройні формування Російської Федерації на фронті продовжують убивати наших захисників. Так, 12 листопада під час виконання бойового завдання в районі проведення ООС загинули підполковник Прусов Руслан Халілович та майстер-сержант Федосєєв Вадим Вікторович із 79-ї окремої десантно-штурмової бригади. У цей же день один воїн отримав вогнепальне поранення, стан його здоров'я задовільний. Наступного дня було поранено ще одного українського захисника.

А 14 листопада внаслідок ворожих дій дістав поранення водій-санітар, стан його здоров'я важкий. Також пошкоджено два санітарні автомобілі.

Крім того, упродовж цієї ж недільної доби з боку російсько-окупаційних військ було зафіксовано 19 порушень режиму припинення вогню, сім з яких — із застосуванням забороненого Мінськими домовленостями озброєння. Ворог вів вогонь по позиціях українських воїнів у напрямку Невельського, Чермалика, Причепилівки, Оріхового-Донецького, Катеринівки, Новолуганського, Золотого-4, Кримського, Новоолександрівки та Південного з артилерії калібру 152 та 122 мм, мінометів калібру 120 та 82 мм, протитанкових ракетних комплексів, гранатометів різних систем, великокаліберних кулеметів та іншої стрілецької зброї.

На Луганщині було зафіксовано проліт безпілотного літального апарата, ймовірно, типу «Орлан-10», із перетином лінії зіткнення.

Українські захисники відкривали вогонь у відповідь, не застосовуючи заборонене Мінськими домовленостями озброєння, та змусили противника припинити обстріли.

Зауважимо, що поблизу Невельського під обстріл з артилерії калібру 122 мм потрапили околиці населеного пункту — пошкоджено житлові будинки та прилеглу територію. Мешканці будинків на момент обстрілу перебували вдома й опинились під завалами власних осель. На щастя, ніхто з них не загинув та не зазнав серйозних травмувань.

Місце обстрілу розташоване на відстані 3 тис. 950 м від фактичної лінії розмежування сторін, що свідчить про свідоме ведення збройними формуваннями РФ вогню по житловій забудові.

Станом на 7-му годину ранку 15 листопада порушень режиму припинення вогню з боку російсько-окупаційних військ не зафіксовано.

Військовослужбовці Об'єднаних сил контролюють ситуацію та продовжують виконувати завдання з відсічі та стримування збройної агресії Російської Федерації.

За даними Головного управління розвідки Міністерства оборони, комплексними комісіями ЗС РФ, які прибули на початку цього місяця на тимчасово окуповану територію в Донецькій та Луганській областях, здійснено перевірку з'єднань і частин 1-го (Донецьк) та 2-го (Луганськ) армійських корпусів РФ. За вказівками представників комісій окупанти активізували обладнання вогневих позицій артилерійських підрозділів, розташованих неподалік лінії зіткнення.

Зокрема, встановлюються додаткові макети військової техніки та здійснюється маскування самохідних артилерійських установок, гаубиць тощо, розміщених із порушеннями домовленостей щодо їх відведення від лінії зіткнення.

Водночас противник проводить мінування додаткових ділянок місцевості з використанням протитанкових і протипіхотних мін ПОМ-2, ПМН-2, МОН-50, ОЗМ-72, заборонених міжнародними конвенціями. ■

ЗАРАЗА

Ми — на піку «корони». Далі буде легше

У Міністерстві охорони здоров'я заявили про стабілізацію рівня госпіталізацій серед хворих на коронавірус

Катерина БАЧИНСЬКА

Майже 11 тисяч випадків коронавірусу підтвердили в Україні за попередню добу. Померли понад 400 хворих. Госпіталізували майже три тисячі пацієнтів. Найбільше нових інфікованих додалося на Дніпропетровщині. Лідерами за поширенням ковіду також є Одеська, Миколаївська та Харківська області. У Міністерстві охорони здоров'я кажуть про стабілізацію рівня госпіталізацій, що є першим позитивним сигналом проходження піку захворюваності. Тоді як у лікарнях Києва та восьми областей, що входять до «помаранчевої» та «червоної» зон епідемічної небезпеки, фіксують високу завантаженість ліжок із киснем через зростання важких випадків перебігу небезпечної хвороби. Про це також свідчать дані МОЗ.

Загалом в Україні ліжка з киснем завантажені майже на 63%. Окрім столиці, складна ситуація з завантаженістю ліжок із киснем у Донецькій, Миколаївській, Івано-Франківській, Львівській, Одеській, Сумській, Рівненській та Хмельницькій областях. Ще одна область — на межі «червоної» зони: найближчим часом можуть посилити карантин на Вінниччині. За інформацією МОЗу, там уже три доби поспіль перевищено два показники — кількість нових випадків COVID-19 та рівень госпіталізацій на 100 тисяч населення. Нагадаю, нині в Україні «червоні» 17 регіонів та Київ. Там заборонено масові заходи, а також роботу навчальних закладів, ресторанів, ТРЦ, ринків. Заборона не поширюється, якщо всі організатори, відвідувачі чи працівники закладів вакциновані і мають «зелений» COVID-сертифікат.

Головне - вакцинувати людей з групи ризику.
Фото з сайту nszu.gov.ua

За попередню добу в Україні отримали щеплення від ковіду понад 145 тисяч людей. А з початку вакцинальної кампанії повністю імунізовані та отримали дві дози 8 мільйонів 665 тисяч людей. Водночас поліція й далі виявляє і карає тих, хто не просто не хоче щепитися, а ще й вдається до порушення закону. Дві співробітниці Мукачівської міської ради надали за місцем роботи підроблені міжнародні свідоцтва про вакцинацію. На них заведено справу, і тепер жінкам загрожує штраф або обмеження волі до двох років. Про це повідомляє поліція Закарпатської області. Згідно з повідомленням, фігурантки купили підроблені документи, заплативши за кожен півтори тисячі гривень. При цьому жінки не отримували жодних медичних маніпуляцій. За тиждень провоохоронці порушили понад 100 справ через підробку COVID-сертифікатів. Тим часом у додатку «Дія» з'явився так званий «сертифікат перехворілого» — внутрішній і міжнародний. Його можна згенерувати через 15 днів після того, як лікар внесе відповідні дані в електронну систему охорони здоров'я. Сертифікат діє протягом 90 днів. При цьому документ можна буде отримувати не частіше, ніж двічі на рік. ■

ТАКА ФЕМІДА

Безкарні та небезпечні

Водій, який під дією наркотиків збив на пішохідному переході двох підлітків, може вийти на волю завдяки дуже низькій заставі

Лариса САЛІМОНОВИЧ
Харків

Харківська обласна прокуратура вимагатиме збільшити заставу для водія, який 11 листопада у стані наркотичного сп'яніння збив на пішохідному переході двох 13-річних підлітків. Діти дивом залишилися живими, але й досі перебувають у лікарні з тяжкими травмами. Винуватця ДТП, що врізався в натовп, одразу затримали, але він може вийти на волю завдяки низькій заставі.

Як повідомив прессекретар цього правоохоронного відомства Дмитро Чубенко, прокурор просив, аби суд обрав запобіжний захід на час слідства у вигляді тримання під вартою з правом на внесення застави в розмірі 10 мільйонів гривень. Свою позицію він пояснив тим фактом, що підозрюваний не співпрацює зі слідством і на час скоєння ДТП уже був засуджений до трьох років позбавлення волі з випробувальним терміном на рік за крадіжку. Втім суддя залишив його в СІЗО під заставу всього лише в 340 тис. 500 гривень. «Ми категорично не погоджуємося з таким рішенням, — повідомив Дмитро Чубенко, — і оскаржуватимемо його в апеляційній інстанції у зв'язку з неспіврозмірністю призначеної суми із вчиненим кримінальним правопорушенням».

Тим часом друга за останній місяць резонансна ДТП у Харкові продовжує дивувати безкарністю винуватців дорожніх трагедій. Оскільки Toyota Land Cruiser, якою керував підозрюваний, належить родині відомого на Харківщині чиновника Юрія Раїни, то спочатку з'явилися чутки, що за кермом на момент аварії був його син Іван.

Така підозра виникла невипадково. За даними видання Kharkiv Today, цей 34-річний чоловік щонайменше тричі потрапляв до поля зору патрульних, оскільки ганяв містом цим же білим позашляховиком на високій швидкості під впливом алкоголю або наркотиків. На момент затримання в нього не раз фіксували порушення мови та координації рухів, а також сповільнену реакцію очей на світло. Але, попри все, у 2019-му, 2020-му та 2021 роках Іван відбувався простими штрафами. Щоправда, після останнього випадку Раїну-молодшого нарешті позбавили водійських прав на 10 років, але це йому не завадило влаштувати ще й четвертий аварійний епізод. Із цього приводу 1 грудня в Дзержинському райсуді розглядатиметься адмінпротокол за статтею 130.

Тим часом і новий водій фатального позашляховика не уник дорожніх пригод. Спочатку він вчинив аварію без потерпілих і вийшов сухим із води, а потім врізався у натовп людей, які переходили проспект на зелене світло. Причому хлопчика він зачепив кузовом і тягнув доти, поки не почув гучні сигнали автомобілів, що рухалися поруч. Свою неадекватність молодик пояснив простою неуважністю. Мовляв, заговорився по телефону і погано слідкував за дорогою.

А вже ввечері на цьому ж перехресті сталася нова ДТП. З явним порушенням правил дорожнього руху все тим же проспектом Науки їхала на автомобілі Mazda 35-річна жінка. Екіпаж патрульної поліції зупинив її. Але та, схоже, не витримала спілкування з правоохоронцями і вирішила їхати далі, врізавшись просто в інспектора. Поліцейського та її саму доправили до лікарні. Далі буде? ■

ІНІЦІАТИВА

Зацвіли Дідові соняхи та мальви

Створено мурал за творами художника Данила Нарбута

Людмила НІКІТЕНКО
Черкаси

У Черкасах відкрили унікальний майже — 200-метровий — мурал за творами легендарного художника Данила Нарбута, почесного громадянина міста, якого черкащани люблячи називали по-домашньому — Дід Данило.

Настінну картину, на якій зацвіли Дідові соняхи та мальви, пшеничне поле та хати-мазанки з дбайливими господарями, створили на стіні Черкаського вищого професійного училища, яке розташоване на перетині вулиць Нарбутівської та Подолінського.

За словами директора цього навчального закладу Сергія Воронова, виконавцем креативного проєкту стала завідувачка господарством училища — художниця Оксана Ліперт.

«Дякуємо також за підтримку департаменту освіти та гуманітарної політики Черкаської міської ради, адже створенню цього проєкту передувала перемога в конкурсі грантів від управління культури», — зазначає Сергій Воронов.

У міській раді Черкас пояснюють, що реалізація такої задумки стала можливою за рахунок грантових коштів, виділених цього року в рамках міської програми в галузі культури, та з допомогою надходжень від спонсорів.

200-метровий мурал за творами легендарного художника Данила Нарбута на стіні Черкаського вищого професійного училища.
ФОТО надане департаментом освіти та гуманітарної політики Черкаської міської ради.

Як наголошує Анастасія Чубіна, заступник міського голови Черкас, влада міста завжди підтримувала й підтримуватиме такі ініціативи, спрямовані на привернення уваги до мистецької спадщини відомих черкащан, одним із яких є художник зі світовим ім'ям Данило Нарбут. ■

ПРАВОПОРЯДОК

Юні шерифи

На Тернопільщині створено перший юнацький корпус поліції

Світлана МИЧКО

Відбувся урочистий прийом учнів та студентів до першого в Тернопільській області юнацького корпусу поліції «Бережанські шерифи». Захід відбувся в місті Бережани.

Як повідомляє відділ комунікації Національної поліції області, молодь міста об'єдналась для допомоги поліцейським, виховання правосвідомості, активної громадянської позиції та пропаганди здорового способу життя. Головним ініціатором цього проєкту став інспектор сектору ювенальної превенції Тернопільського районного управління поліції Ростислав Степанчак, який переконаний, що для поліцейських дуже важливо активізувати молодь у правоохоронному напрямку та налагодити співпрацю з нею. А втілити задум допомогли активісти місцевої громадської організації «Рідне місто».

Наразі всього 13 юнаків та дівчат із різних навчальних закладів виявили бажання вступити до Юнацького корпусу поліції. Вони допомагатимуть правоохоронцям у забезпеченні порядку в навчальних закладах (зокрема, і недопущенню там булінгу), в місцях дозвілля молоді, а також братимуть участь у важливих правових, соціальних, культурних та волонтерських заходах відповідної тематики. До речі, в майбутньому більшість із них планує стати професійними правоохоронцями.

Начальник ювенальної превенції головного управління Національної поліції в Тернопільській області Петро Тихович вручив юним помічникам поліцейських шеврони та подякував за проявлені свідомість та ініціативу. Він також висловив сподівання, що проєкт пошириться на інші міста області й відчутно сприятиме підвищенню безпеки суспільного середовища. ■

ПОГОДА

Зима прийде за розкладом

В Україні прогнозують 15-градусні морози на Новий рік та Різдво за повної відсутності снігу

Ірина КИРПА

Синоптики пророкують нашій країні досить м'який кінець листопада та потужне похолодання до мінус 10 градусів на початку грудня. Найближчого тижня на мешканців півдня, сходу, заходу, півночі та центру України чекають нічні заморозки від нуля до мінус п'яти градусів, густі тумани вранці та висока ймовірність дощу протягом дня.

Попри примхи природи, народний синоптик Наталія Діденко закликала мешканців столиці порадіти комфортній погоді, яка до кінця осені зміниться на холодний антициклон Tilda.

«Градуси будуть хай не красуні, але миленькі, як для цього сезону, протягом дня +5 — +8 градусів, — як завжди, з гумором коментує примхи природи пані Наталка. — Як казав приблизно колись М. Жванецький, що жінки часом бувають «ужас какая дура» та «прелесть какая дурочка». Так що наші вихідні градуси були скоріше — «прелесть какая дурочка». А от з нового тижня прорветься чергова хвиля арктичного холоду й температура повітря знизиться на 3-5 градусів!

У Києві можливий сніг з дощем, в Україні загалом синоптична ситуація буде подібною — стрімке похолодання та перші сніжинки, які, на жаль, дуже швидко розтануть».

За словами Наталки Діденко, перші серйозні опади маячать з 19 листопада, з наступної п'ятниці, якраз на День працівників гідрометеорологічної служби у більшості наших областей пройдуть дощ та сніг.

На думку кліматологів, у більшості регіонів України морозів, сильніших за мінус 5 градусів за Цельсієм, цього місяця не буде. Вдень повітря найчастіше прогріватиметься до плюсових позначок на термометрі.

Але, незважаючи на похолодання, справжня зима захоплюватиме Україну в полон поступово, а на зміну морозам незмінно приходитимуть відлиги.

З понеділка (відучора) температура повітря почала знижуватися, й у низці регіонів люди відчули «подих зими». До кінця місяця на півночі країни синоптики вже зафіксують до мінус 10 (подекуди мінус 15) градусів морозу.

За словами завідувачки відділу кліматичних досліджень та довгострокових прогнозів погоди Українського гідрометеорологічного інституту НАН Вазіри Мартазінової, новорічні свята пройдуть без снігу через той факт, що якраз під кінець грудня відбудеться чергове потепління.

Уже після новорічних свят температура повітря підніметься, а наступна хвиля морозів прийде на територію нашої країни у лютому.

Загалом зима в Україні виявиться затяжною, а температурний режим буде нестійким. Але останній місяць зими очікується холодним, хоч і теплішим, аніж лютий минулого року. ■

■ ЕНЕРГЕТИКА

Зробити «темну»

Українці готуються до віялових відключень електроенергії: поки влада заявляє, що їх не буде, у деяких регіонах вже відключають струм на 10 годин на добу

Олег ГАНСЬКИЙ

Україна, схоже, таки готується до віялових відключень електроенергії — через безпечність урядовців, які не здійснили необхідної підготовки до зимового сезону та не накопичили необхідних запасів вугілля, знехтувавши при цьому можливостями атомної енергетики, наша держава опинилася у кризовій ситуації.

Влада, втім, намагається заспокоїти українців, заявляючи, що все під контролем і «темної» урядовці не допустять. Проте незалежні експерти заявляють, що все не так добре, як намагаються подати міністри.

Ситуація виглядає критично

В Україні стрімко погіршується ситуація з накопиченням вугілля. Станом на середину минулого тижня запаси вугілля на складах теплових електростанцій генеруючих компаній України опустилися нижче 0,5 млн тонн. За місяць вони скоротилися на 33,1%, або на 236,7 тис. тонн.

Ситуація із забезпеченням вугіллям в Україні залишається напруженою. Наприкінці минулого місяця стало відомо, що міністерство економіки Російської Федерації не дало квоти російським компаніям на експорт енергетичного вугілля в Україну. Вказане рішення стосується у тому числі й вугілля антрацитової групи, яке імпортують компанії, що входять до ДТЕК українського олігарха Ріната Ахметова. Крім того, Російська Федерація зупинила транзит через її територію енергетичного вугілля з Казахстану до України.

За даними Міністерства енергетики України, компанії теплової генерації у листопаді планували імпортувати 562 тисячі тонн вугілля. Зокрема, державне «Центренерго» хоче імпортувати близько 200 тисяч тонн, у тому числі з Казахстану. У Міненерго заявляють, що головним стабілізуючим фактором цього опалювального сезону буде атомна генерація: навантаження на неї буде рекордним за останні п'ять років.

«Йдеться про плюс 7 млрд кВт-годин, що на 15% більше навіть від минулорічного. Таке збільшення у виробництві електроенергії дозволить знизити потребу у вугіллі на 3,6 млн тонн», — повідомив міністр Герман Галущенко.

Збільшити імпорт вугілля, на думку експертів, заважає зростання цін та дефіцит цього палива на світових ринках, які певною мірою спровоковані агресивною політикою Китаю. Якщо в серпні вартість ф'ючерсів на енергетичне вугілля на Роттердамській біржі була на рівні 130-150 доларів за тонну, то на початку жовтня вона коливалася в діапазоні 240-270 доларів, а зараз злетіла ще вище. Влітку ж українські компанії не робили запаси через брак фінансів.

На тлі дефіциту вугілля Україна на початку листопада відновила імпорт електроенергії з Білорусі: обсяг імпорту міг досягти 9200 МВт-год, що становить приблизно 2% добового споживання.

Проте за кілька днів білоруська сторона заявила, що в односторонньому порядку припиняє подачу електроенергії в Україну, а підписання нової угоди не передбачено. Таким чином у системі енергозабезпечення України виникає величезна «дірка», яка може мати вельми негативні результати для держави і для кожного з нас. Найбільш негативний наслідок для нас — ймовірність так званих віялових відключень електроенергії, від яких Україна вже встигла відвикнути після буремних 1990-х.

Влада: «віял» не буде!

Представники ж української влади заперечують таку можливість, заявляючи, що в жодному випадку не допустять відключення електроенергії для індивідуальних споживачів. Так, голова наглядової ради ПАТ «Центренерго» Денис Кудін днями заявив, що, на його думку, відключень електроенергії в Україні не буде. «Ми щодня докладаємо максимум зусиль, щоби не трапився блек-аут. Коли ми дивимося, які відключення у Китаї, то перспектива лякає. Але треба сказати, що в січні-лютому цього року вже були складнощі в енергосистемі, і «Центренерго» врятувало цю систему. Ми перейшли від роботи з вугіллям, якого не було, на газ — і завдяки цьому згенерували достатньо електроенергії, щоб у системі підтримувати стабільну потужність пікових навантажень. Те саме за потреби ми готові зробити і зараз. Газу достатньо, і якщо так станеться, що на коротких проміжках часу нам не вистачить вугілля, то ми на ці проміжки часу перейдемо на газ. Відповідно, Україна буде з електроенергією», — заявив Кудін, додавши, що контракт про постачання газу укладено лише з «Нафтогазом», якому «Центренерго» заборгувало ще майже 900 млн грн за постачання у січні-лютому.

«Ми плануємо цей борг погасити у листопаді за рахунок передоплати за реалізовану електроенергію. У такому разі ми знатимемо, що готові до будь-яких форс-мажорів. Розраховуємо, що якщо країні потрібно буде балансувати енергосистему, то також, як це було минулого разу, пройде нарада на рівні Ради Національної безпеки і оборони — і буде рішення переходити на альтернативне паливо. Газ у НАК «Нафтогаз України» є, ми з ними в регулярному контакті. У «Нафтогазі» добре розуміють, що якщо системі буде потрібно, то доведеться постачати газ для цілей енергетики», — пояснив Кудін.

А може, ми її санкціями?!

Такої ж думки і прем'єр-міністр України Денис Шмигаль, який на останньому засіданні уряду заявив: попри напружену ситуацію з вугіллям на теплових електростанціях, віялових відключень електроенергії цієї зими в Україні не буде — і уточнив: Кабінет Міністрів уклав додаткові контракти на імпорт вугілля, очікують також збільшення видобутку українськими шахтами.

«Уряд не розробляє ніяких планів щодо віялових відключень, ситуація у сфері електроенергетики дійсно є непростою, насамперед це стосується запасів вугілля для роботи теплової генерації, ще кілька місяців тому ми активізували зусилля і щодо додаткових імпортних контрактів, і щодо збільшення власного видобутку вугілля», — зазначив Шмигаль.

Секретар РНБО Олексій Данілов днями заявив, що Рада нацбезпеки і оборони не може давати розпорядження щодо віялових відключень електроенергії. Посадовець, утім, не відповів на запитання журналістів, чи піде Україна на прямі закупівлі газу з РФ.

«РНБО не може давати розпорядження, не може давати графіки (віялових відключень. — **Ред.**). У нас є два рішення РНБО, що стосуються енергетичного комплексу, а також є протокольне доручення, яке було розглянуто на попередньому засіданні РНБО, всі ці документи є публічними. Там усе прописано, що має робити Кабінет Міністрів», — сказав Данілов.

«У разі необхідності, якщо надалі триватиме складна ситуація, ми не виключаємо використання Росією енергетичного тероризму щодо нашої країни, будуть ухвалені відповідні рішення. Дуже швидко, жорстко, відповідно до інтересів нашої країни, — додав він, не вдаючись у деталі. — Кабмін, Міненерго працюють над цим питанням. Якщо ми бачимо загрозу нацбезпеці, ми на це маємо реагувати. Сьогодні нормативно-правових документів більш ніж достатньо. Головне, щоб вони їх почали сумлінно виконувати».

Вугілля в Україні невдовзі буде цінуватися на вагу золота, втім від відключень електроенергії це нас, ймовірно, не врятує.
Фото з сайту oilreview.kiev.ua.

Відключення вже почалися

Оптимізм урядовців, зрештою, поділяють не всі. Так, в Укренерго повідомляли, що дефіцит світла і віялові відключення — наслідки, про які говорили експерти, — тепер можуть стати реальністю. За їхніми даними, напередодні повністю були зупинені обидва блоки Слов'янської ТЕС. Окрім того, менше десятиденних запасів палива також у Трипільської, Зміївської, Криворізької, Запорізької, Бурштинської, Вуглегірської та Курахівської теплових електростанцій.

Міненерго розповіло про масштабні відключення електроенергії та опублікувало на своєму сайті графіки цих відключень: цей процес торкнеться усіх регіонів, а в кожній області є свої графіки знеструмлення окремих вулиць і цілих населених пунктів, у яких зазначені адреси, години і числа.

Водночас у відомстві наголосили: ці графіки знеструмлення, мовляв, не мають нічого спільного із так званими віяловими відключеннями електроенергії, про які останнім часом українські ЗМІ згадують дедалі частіше. «Відключення електроенергії у зв'язку з плановими ремонтами електромереж», — йдеться в публікації на сторінці Міненерго у фейсбуці.

Утім, як повідомила експерт у галузі житлово-комунальних послуг Крістіна Ненно, Міненерго видає бажане за дійсне, а українці вже стикаються з цим неприємним явищем. За її словами, представники місцевої влади в деяких регіонах уже попередили споживачів про загрозу періодичного відключення світла: місцями електрики не буде до 10 години на добу. Першими про перебої з електроенергією повідомили старости кількох населених пунктів у Херсонській, Хмельницькій та Київській областях, а також на Волині.

«З деяких регіонів надходять заявки про відключення, які повторюватимуться кожні дві доби. Проте їхня тривалість складе близько 10 годин. Тож ситуація більш ніж серйозна», — зазначила Ненно.

Водночас співзасновник громадської організації «Фонд енергетичних стратегій» Юрій Корольчук висловив думку, що влада зробить усе, щоб віялові відключення електрики не торкнулися мешканців великих міст. Причина в тому, що регулярні відключення світла можуть спричинити масове невдоволення.

Натомість голова Союзу споживачів комунальних послуг Олег Попенко вважає, що віялові відключення електроенергії в цьому опалювальному сезоні можливі ближче до січня-лютого. «Я вважаю, що ризик віялових відключень в Україні є, адже ми поки що не маємо стовідсоткової впевненості, що отримуватимемо імпортну електроенергію з Білорусі чи Росії, чи вистачить нам вугілля», — заявив він, додавши, що зараз Україна замість вугілля користується газом, і незрозуміло, чи буде така можливість і на початку наступного року.

«Протягом двох місяців ми відчуватимемо величезні проблеми з постачанням електроенергії по всій території України. Тому що навіть якщо ми привеземо одночасно все вугілля — тільки для того, щоб доставити його на всі наші теплоелектростанції, знадобиться понад два місяці», — резюмував експерт.

Врятувати Зеленського

Інші аналітики висувають ще песимістичніші прогнози — стверджуючи, що блекаут може розпочатися вже в листопаді. Так, екс-державний уповноважений Антимонопольного комітету та засновник Ліги антитрасту Агія Загребельська стверджує, що ситуація більше, ніж загрозлива. «Зима близько. «Ахметівці» звинувачують в енергокризі Коломойського. Коломойські — Ахметова. Зеленські кажуть, що енергокризи немає. Росія ще більше затягує газово-вугільно-електричний зашморг на українській шиї. Якщо дива не станеться, то вже в листопаді нас чекають віялові відключення. Або купівля антрацитового вугілля у терористів з так званих «ДНР/ЛНР» та газу в «Газпрому». Другий варіант для президента — швидка вулична зміна влади. Перший — падіння рейтингу та поступова гарантована втрата влади», — відзначила вона, додавши, що врятувати Зеленського від цього вибору, «здається, може тільки Ахметов, якщо частину вугілля дістане з «заначки» та другу привезе за будь-яку ціну, бо воно того варте».

«Схоже, питання залишилось лише одне: що з нас «візьме» Ахметов за порятунок президента», — написала експерт. ■

■ А ТИМ ЧАСОМ...

Замерзнути на півдні

На понад 99% житловий фонд підключено до теплопостачання у 22 областях, але є дві області, де відсоток підключених об'єктів суттєво менший. Про це під час останнього засідання уряду заявив прем'єр Денис Шмигаль. «Ще одне ключове питання сьогодні — це опалювальний сезон. Наразі з теплом уже майже 97% житлових будинків. На 96% підключені дитячі садочки та медичні заклади. На 95% підключені до тепла школи. Більш ніж на 99% житловий фонд підключено до теплопостачання вже в 22 областях», — розповів прем'єр-міністр.

За його словами, є дві області, де відсоток підключених об'єктів суттєво менший. «Це Одещина та Херсонщина. У цих регіонах доволі довго було тепло, тому місцеві керівники не вмикали батареї. Зараз у них завдання — запустити весь процес… Загалом опалювальний сезон стартував у нормальних умовах, — повідомив він. І додав: — Початок опалювального сезону в Україні, як завжди, супроводжується великою кількістю маніпуляцій. Про нібито підвищення цін на газ, про відсутність газу в газосховищах, про відключення електроенергії. Відповідаю: у листопаді тарифи на газ, тепло, гарячу воду, електроенергію не зростають і так само вони не зростатимуть до кінця опалювального сезону. Стабільні тарифи — це зобов'язання уряду та місцевої влади перед людьми, і ми його виконуємо».

ДОПОМОГА

Виплачуй позику податками

Держава вкладе 100 мільйонів гривень у малозабезпечених безробітних, які захочуть стати підприємцями

Ганна ВОЛКОВА

З січня наступного року держава надаватиме безробітним членам малозабезпечених сімей фінансову допомогу на започаткування власного бізнесу в рамках нової бюджетної програми «Рука допомоги».

За словами міністерки соціальної політики України Марини Лазебної, на реалізацію цієї програми в проєкті держбюджету на наступний рік передбачено близько 100 млн грн. Безробітні малозабезпечені завдяки державній інвестиції можуть створити близько 2-3 тисяч нових малих підприємств уже в перший рік.

«Нова бюджетна програма — це нові можливості для територіальних громад, для зайнятості населення, створення нових робочих місць, поповнення місцевого бюджету податками від нових бізнесів, залучення додаткових інвестицій у громаду, — сказала Марина Лазебна. — І хто, як не керівники громад, найкраще знають своїх мешканців і розуміють, хто з них має хист до підприємницької діяльності. Держава допоможе кожному безробітному з родини малозабезпечених, який хоче відкрити власну справу».

Фінансова допомога на започаткування власного бізнесу безвідсоткова, а її розмір може становити до 15 мінімальних зарплат (на початок 2022 року — 97 тисяч 500 гривень). Кошти надаються у безготівковій формі лише для оплати рахунків на придбання необхідного обладнання і матеріалів, згідно з бізнес-планом. Через три роки підприємницької діяльності допомогу потрібно повернути. Але що важливо: вона повертається за рахунок сплачених податків та єдиного соціального внеску. Тобто, сума до повернення щомісяця зменшується на розмір обов'язкових платежів. І в цьому унікальність «Руки допомоги».

Та повертати кошти державі взагалі не потрібно, якщо сума сплачених податків перевищила суму наданої фінансової допомоги або якщо підприємець працевлаштує у перший рік своєї роботи ще двох безробітних членів малозабезпечених сімей за направленням центру зайнятості.

Участь у новій бюджетній програмі можуть взяти громадяни України, які отримують державну соціальну допомогу як малозабезпечені й офіційно перебувають у статусі безробітних. Для цього вони разом із заявою до центру зайнятості за місцем проживання мають подати також довідку про відсутність притягнення до кримінальної відповідальності, судимості та бізнес-план майбутньої справи.

Розробити бізнес-план допоможуть працівники центрів зайнятості, які надаватимуть учасникам бюджетної програми консультації з започаткування й ведення бізнесу, організовуватимуть для них безкоштовне професійне навчання.

Після розгляду бізнес-плану та позитивного рішення регіональної комісії учасник програми має 30 днів для того, щоб зареєструвати ФОП або юридичну особу, а також укласти угоду про надання фінансової допомоги з регіональним центром зайнятості та центром зайнятості за місцем проживання.

Для отримання фінансової допомоги до центру зайнятості слід надати рахунок та договір, укладений між учасником програми і постачальником обладнання та матеріалів, необхідних для заснування власної справи. На підставі цих документів регіональний центр зайнятості проводить оплату витрат.

Програму розробило Міністерство соціальної політики України на основі успішного досвіду пілотного проєкту «Рука допомоги», який був реалізований Мінсоцполітики у 2016—2019 роках у Львівській, Полтавській, Харківській областях та трьох територіальних громадах Житомирської, Донецької й Чернігівської областей за підтримки Світового банку в рамках проєкту «Модернізація системи соціальної підтримки населення України». Допомогу від держави на відкриття власної справи тоді отримали понад 230 учасників пілотного проєкту, з яких понад 90 відсотків наразі успішно працюють.

«Більшість новоспечених підприємців, які раніше отримували від держави щомісяця соціальну допомогу, вирішили свої життєві проблеми, стали економічно незалежними й продовжують розвивати власний бізнес. Натомість територіальні громади отримали нових платників податків до місцевого бюджету та нові робочі місця для своїх мешканців», — підкреслила Марина Лазебна.

(Детальний опис механізму надання допомоги міститься у постанові Кабінету Міністрів України № 397 від 21 квітня 2021 року «Деякі питання сприяння економічній самостійності малозабезпечених сімей»).

Хоча чотири роки тому багато хто скептично ставився до такої ідеї. Але історії, про які ми розповімо, переконують у тому, що все реально. І що це дійсно шанс для тих, хто втратив роботу, кардинально змінити своє життя.

Сергій Юрченко: «Я сам собі господар».

Мед ложкою

42-річний Сергій Юрченко, багатодітний батько з селища міського типу Шевченкове Куп'янського району Харківської області, довгий час займався професійною фото- і відеозйомкою. А бджільництво було його хобі. Але три роки тому в житті чоловіка все змінилося. Основне заняття перестало приносити Сергієві дохід, бо люди все менше й менше потребували його послуг, а домашня пасіка не могла прогодувати родину, бо була невеликою. Сергій Юрченко змушений був звернутися до районної філії Харківського міського центру зайнятості, щоб отримати статус безробітного.

— На щастя, у цьому статусі я перебував недовго, — посміхається Сергій. — Від свого інспектора дізнався, що на Харківщині діє пілотний проєкт Міністерства соціальної політики «Рука допомоги», що реалізувався за підтримки Світового банку. Це був мій шанс! Бо тоді вже виношував ідею створити ФОП і серйозно займатися бджільництвом. Стримували лише драконівські банківські кредити. А ставши учасником проєкту, можна було отримати до 70 тисяч гривень безвідсоткової поворотної допомоги на розвиток підприємництва. Я не міг цим не скористатися.

До речі, Сергій Юрченко раніше отримував уже допомогу від Центру зайнятості населення на відкриття власної справи, пов'язаної з фото- і відеозйомкою. Ще тоді зрозумів, що написати і захистити бізнес-план не так страшно, як видається на перший погляд. Тим паче, у таких державних програмах є фахівці, які навчать і підкажуть.

У Сергія все вийшло: і бізнес-план захистив, і замовлене обладнання, необхідне для розширення власної пасіки, швидко отримав, і родина не бідує.

— Завдяки проєкту «Рука допомоги» купив рамки, кілька десятків вуликів і велику медогонку, про що найбільше мріяв, — розповідає Сергій Юрченко. — Звісно, без такої потужної медогонки я навряд чи міг би вчасно і якісно відкачувати мед з пасіки, яка весь час збільшується. На сьогодні маю сотню бджолосімей. Багато з них, щоправда, молоді — цьогоріч я самостійно розселив чимало бджолиних сімей, тому відкачка меду з їхніх вуликів ще була неповноцінною.

Чого не має Сергій, так це кредитних боргів. За три роки він як фінансова особа підприємець сплатив близько 70 тисяч гривень податків і зборів — стільки ж, як отримав безготівкової допомоги від держави на розвиток підприємництва. Ці гроші ввійшли йому в рахунок погашення позики. Тобто, реальними коштами він її не повертав. І це, за його словами, найпривабливіша умова проєкту. Ти просто прозоро працюєш, і щомісяця твоя сума заборгованості зменшується на суму обов'язкових платежів, а держава отримує назад вкладені у тебе кошти. Це потужний старт для розвитку бізнесу.

А мед у Сергія Юрченка дуже смачний і цілющий, бо нектар для нього його бджоли збирають з екологічно чистого цвіту акацій, лип та лісових квітів — господар завжди вивозить свою пасіку подалі від загазованої і забрудненої атмосфери. Урожай меду цьогоріч видався дуже хорошим. Сергій накачав близько тонни акацієвого та липового меду та понад три тонни соняшникового. І ціна на мед піднялася. Якщо у попередні роки гуртовики пропонували за один кілограм 27-30 гривень (трохи більше одного долара), то наразі купують за 55-60 (понад два долари). Це максимальна ціна, якої досі пасічникам не давали. Півтори тонни солодкої продукції Сергій уже продав оптовим покупцям. Пів тонни реалізував самостійно на ринках Харкова за вищою ціною. А тонну залишив до того часу, коли у продажу з'явиться дефіцит меду і його вартість знову підніметься. Додатково торгує продуктами бджільництва — пергою, маточним молочком, настоянкою воскової молі, прополісом...

— Продавати завжди вигідно, коли є що, — посміхається Сергій. — А мед — тим паче, бо це ж не молоко, не скисне. І він завжди у ціні, особливо травневий. Я сам собі господар, наді мною немає начальників, сам собі планую роботу і зарплату. Доходи від бізнесу дозволяють оплачувати навчання і проживання старшої доньки в Харкові, щоліта усім сімейством відпочивати на морі. Частину доходів, звісно, вкладаю у розширення пасіки.

Ще Сергій поділився секретом здоров'я своєї родини. У них біля кухонного столу стоїть десятилітрове відро з акацієвим медом, і кожен член сім'ї щодня черпає звідти по кілька ложок цілющої смакоти. А замість чаю й кави вони п'ють воду з розведеним у ній медом. Гостей частують медовухою.

Кредит за СТО повернув, кредит на квартиру взяв

Вісім років тому Олександр Сербін купив приватний будинок у колишньому Кіровську (нині Хрестівці) Донецької області. Підбирав помешкання спеціально з великим подвір'ям на одній з головних вулиць, де великий транспортний потік. Ось-ось мав відкрити там станцію технічного обслуговування. Але з початком збройного конфлікту на Донбасі змушений був усе кинути й перебратися з родиною на Полтавщину, у Кременчук, де жила бабуся дружини.

— Як і всі вимушені переселенці, сподівався, що затримаємося тут на місяць-два, тому прихопили з собою лише найнеобхідніше, — розповідає 37-річний Олександр. — Серед найнеобхіднішого у моєму чемодані був дрібний інструмент для ремонту автомобілів. Я з дитинства марив автомобілями, здобув спеціальність інженера-механіка, працював мотористом на СТО в одного підприємця й виношував мрію відкрити власну справу, пов'язану з ремонтом техніки. Але не вистачало фінансів.

На новому місці мешкання молодий чоловік, було, уже розпрощався зі своєю мрією, бо навіть ті скромні заощадження, з якими його родина виїхала з окупованої території, швидко закінчилися. Важко було морально — опинившись, по суті, без засобів існування у чужому середовищі, не знав, куди податися. Працював водієм на Полтавському гірничо-збагачувальному комбінаті, механіком на СТО.

Минуло понад два роки. Стало зрозуміло, що повертатися вже нікуди і треба облаштовувати життя на новому місці. Хотів узяти в банку три тисячі доларів кредиту, але йому відмовили, бо в нього не було заставного майна. Знайомі, яких так само війна вигнала з рідних домівок, порадили скористатися грантовою програмою для переселенців. Але Олександру не вдалося правильно скласти бізнес-план, і він залишився, як кажуть, при своїх інтересах. Тоді йому підказали звернутися до міського центру зайнятості, де внутрішньо переміщеним особам, а також тривалим малозабезпеченим безробітним пропонували взяти участь у пілотному проєкті Міністерства соціальної політики «Рука допомоги», що реалізувався за підтримки Світового банку.

— І я, порадившись із родиною, ризикнув. Про що жодного разу не пошкодував, — посміхається Олександр. — Фахівці, що були залучені до проєкту, підказали, як правильно скласти бізнес-план, допомогли оформити ФОП. Для старту бізнесу мені знадобилося 64 тисячі гривень. Саме стільки коштувало придбати підйомник, гідравлічну стійку, домкрат, кран для зняття моторів. Цих грошей я навіть не тримав у руках — проєктом передбачено безготівковий розрахунок з магазинами, у яких закуповується обладнання, зазначене у бізнес-плані.

Кредит списувався автоматично при кожній сплаті податку на додану вартість та єдиного соціального внеску. За попередніми розрахунками, за три роки діяльності чоловік мав повністю його погасити. Так і сталося.

— Це просто фантастика! — не приховує своїх емоцій Олександр. — Можна сказати, я витягнув щасливий білет. Це був єдиний варіант для мене. Не знаю, чи зміг би без простягнутої мені «Руки допомоги» колись відкрити власну справу. Причому якби я офіційно оформив на роботу найманих працівників за направленням Центру зайнятості, то кредит узагалі можна було б не повертати. Але я тоді самостійно справлявся із замовленнями.

Сьогодні СТО «Механік», що належить Олександру Сербіну, добре відоме власникам легкових авто і бусів Кременчука. Спочатку він орендував невеликий бокс для ремонту однієї машини, а тепер має бокс, у який можуть заїхати одночасно три автомобілі. А поряд уже готує інше приміщення, ще на два авто. Там же планує облаштувати офісне приміщення. З розширенням бізнесу гостро постало питання набору кадрів. Одного механіка Олександр уже офіційно взяв на роботу, інший проходить стажування.

— Я задоволений, мене все влаштовує, — каже Олександр Сербін. — А нещодавно ми з дружиною і сином переїхали до власної двокімнатної квартири, яку змогли придбати завдяки моїм заробіткам. Щоправда, за неї ще належить виплатити кредит. Але я міцно стою на ногах і це мене не лякає. ■

ІСТОРІЯ

Тиранія не поглинула свободи

Про Сагайдачного і козаків-переможців у Хотинській битві 400 років тому

Олександр ХОМЕНКО

«Того дня, виходячи з хати, підійдеш до дверей і на порозі зустрінеш Сагайдачного», — ці рядки з давньої, ще самвидавного періоду поезії Василя Голобородька повсякчас зринали у пам'яті, коли я ходив цією виставковою залою між старовинними гарматами, шоломами, шаблями, самопалами, парсунними портретами гетьманів, пожовклими аркушами гравюр, між фірманом султана з розгонистою каліграфією арабської «в'язі» та бароковою обкладинкою виданої за Владислава IV книги про Хотинську битву, на якій сусідять пишні королі, ряснобарвні прапори та звитяжні лицарі в залізних обладунках.

У Національному музеї історії України відкрита до огляду виставка «Хотинська війна 1621 року і доля Центрально-Східної Європи».

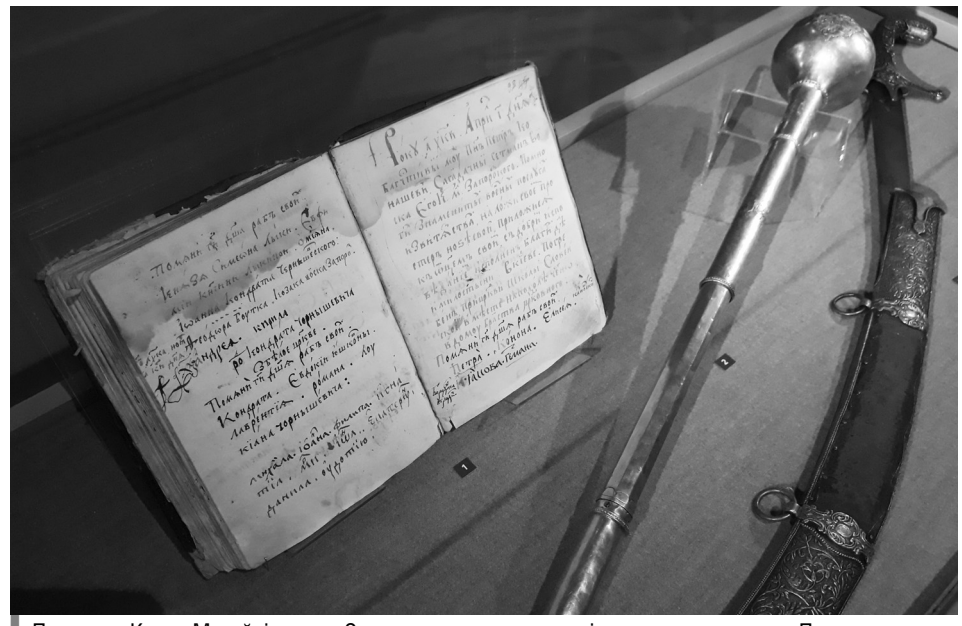

Поменник Києво-Михайлівського Золотоверхого монастиря із записом про смерть Петра Сагайдачного та козацька булава XVII ст.

Колчан зі стрілами (XVII ст.) та османські ятагани.

Річпосполитський воїн часів Хотинської битви.

Біблія Франциска Скорини із записом про смерть Яна Кароля Ходкевича та гусарський шолом 1620-х років.

Ярлик (наказ) Магмеда I (1515 р.) та шолом «місюрка» — кримськотатарського воїна.

Фото надані музеєм.

Почалося із зіткнення Речі Посполитої та Османської імперії

Додавши трохи уяви, тут навіч вільно побачити, як серед гарматного ревища, брязкоту зброї і бойових кличів шалених битв літа-осені 1621-го у просторі ранньомодерної Європи постає нова геополітична реальність: Україна. Реальність, із якою відтоді вимушені будуть рахуватися і на Заході, і на Сході. І гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний постає тут без перебільшення центральною постаттю. До речі, симптоматична деталь — він став першим гетьманом, якого визнала Варшава саме в цьому статусі: доти королівська влада вперто називала козацьких ватажків «старшими» над Військом Запорозьким, бо гетьман — це вже ствердження не лише гонорового маєстату, а й, кажучи сучасною мовою, політичної суб'єктності.

1621 рік справді став етапним у долі Центрально-Східної Європи, та й не тільки її. Надто багато проблем зав'язалося тоді в один вузол, тож спокуса розрубати його мечем просто не могла не з'явитися. Спочатку «заіскрило» в Молдові, яку Блискуча Порта вважала своєю васальною територією і в якій польські магнати допомагали антиосманським претендентам на престол господаря. Далі була Семигородчина (Трансильванія): аби підтримати Священну Римську імперію, яка змагалася за неї з османами, Жигмонт III санкціонує виправу туди загонів легкої кінноти — т. зв. «лісовчиків». До цього барвистого контексту додалися й постійні козацькі морські походи на Кафу, Аккерман, Варну.

Згадаймо, 1620 року починається повномасштабне воєнне зіткнення Речі Посполитої та Османської імперії: очолюване великим коронним гетьманом Станіславом Жолкевським військо переходить кордон і просувається теренами Молдови. Козаків із ним було дуже небагато — лише невеликий загін реєстровців, про інших він і чути не хотів. «Не хочу я з Грицями воювати, нехай ідуть до ріллі або свині пасти», — такі його слова у переддень кампанії зберіг Львівський літопис.

Наслідки не забарилися: восени 1620 р. річпосполитська армія зазнала тотальної поразки під Цецорою, а відрубану голову самого Жолкевського на довгому списі проносять вулицями Стамбула. У Варшаві нарешті усвідомлюють, що насувається сила, яка здатна столочити все, бо султан Осман II, володар величезної імперії на трьох континентах, чиї кордони простягнулися від Індійського океану і до Балкан, від Месопотамії і до Північного Причорномор'я, який зі своїм більш ніж 150-тисячним військом готувався спопелити всю Польщу, дійшовши з армією до Балтійського узбережжя, — це загроза, серйознішої за яку ще не було. І тоді Річ Посполита звертається до Сагайдачного і козаків.

Центральними героями були козаки

Серпнем-вереснем 1621 р. на полях під Хотином вони справді зробили те, що здавалося неможливим, — зупинили армію Османа II, ставши силою, яка, на прикінцевий загал, і вирішила долю цієї гомерівської за масштабом свого епічного розмаху зустрічі військових потуг Заходу та Сходу.

Виступаючи на відкритті виставки, Олександр Галенко, доцент кафедри тюркології КНУ ім. Тараса Шевченка (він консультував організаторів виставки в питаннях опрацювання матеріалів османського блоку), наголосив, що для султанської армії у Хотинській війні головною проблемою були саме козаки Сагайдачного: «Як свідчать османські літописи, вони були центральними героями наративу хотинської кампанії».

І ще одна симптоматична заувага цього дослідника: у 1621 р. люди козацького краю складали іспит на право бути присутніми в міжнародній політиці як нова потуга — спочатку військова, а потім і державно-політична. У них був суворий екзаменатор, проте їхня відповідь на іспиті вразила і його.

Логіка виставкового проєкту «Хотинська війна 1621 року і доля Центрально-Східної Європи» структурується у точках перетину чотирьох історичних візій: козацько-української, річпосполитської, османської та кримськотатарської. Під цим оглядом виставка поділена на чотири розділи, які репрезентують усі сторони протистояння; тут глядачеві не переповідають одновимірну канву подій, тут він сам обирає між багатьма історичними наративами — суперечливими, взаємодоповнюваними і вражаюче цікавими.

І водночас у цій не лінійній, а сферичній перспективі історіографічного розмислу автентика постає в її особливій драматичності і таїні. Бо й направду, тут майже зматеріалізовано відчуваєш, як напружено пульсує часопростір реального історичного буття між Біблією Франциска Скорини, на берегах якої — запис про смерть під Хотином командувача річпосполитським військом великого гетьмана литовського Яна Кароля Ходкевича, і тогочасним рукописним османським тафсиром — коментарем до священної книги мусульман із пишномовною назвою «Світильник натхнення і таємниці тлумачення Корану»; між турецьким ятаганом (здається, торкнешся його — відразу потече густа кров) і шаблею, на лезі якої — зображення короля Стефана Баторія; між списком Літопису Григорія Грабянки і фарманом (наказом) османського султана готуватися до нападів «ляхів і козаків».

Про «моду» на вузькі штани

Для багатьох така автентика може стати вражаючою несподіванкою, як, наприклад, у представленій на виставці науковій реконструкції одягу та спорядження українського козака часів Хотинської війни. Бо на що міг би сподіватися глядач, вихований на історичному «маскульті»? На постать у барвистому жупані, синіх шароварах, із шаблею при боці.

Натомість реальність була зовсім іншою: замість жупана — сірого кольору сермяга, яка правила тоді за своєрідний козацький однострій, замість шароварів — звичайні для практично всіх тогочасних європейських армій вузькі штани (шаровари з'явилися у запорожців не раніше друг. пол. XVIII ст.) і т. ін. Із шаблею теж проблеми: вони, звичайно, у козаків були, але тоді ще їх було відносно мало, бо технологія виготовлення шаблі — складна, і звичайний сільський коваль її не викує. Натомість самопал він зробить, і їх у козаків Сагайдачного було дуже багато. А для ближнього бою використовували списи, сокири, ножі. Шабля як масова зброя з'явилася у нас практично в переддень Хмельниччини.

І ще один вимір автентики, репрезентований на виставці — теж для багатьох несподіваний. В одній з вітрин — Поменник Києво-Михайлівського Золотоверхого монастиря із записом (підкреслено урочистим, червоною кіновар'ю) про смерть по багатьох звитягах і добрих ділах славного гетьмана Петра Сагайдачного. А трохи нижче — перелік імен тих, за кого він просив молитися. І серед них — прохання поминати «Якова Гетьмана», тобто Якова Бородавку — політичного суперника Сагайдачного, страченого під Хотином якщо не за його ініціативи, то за мовчазної згоди.

Так, досвідчений Конашевич-Сагайдачний незрівнянно переважав Бородавку і як полководець, і як політичний стратег, проте десь у глибині душі він сам усвідомлював, що там, перед Вищим Судією, який не зважає на скороминущу політичну доцільність, він муситиме відповідати за цю смерть. Тому, наближаючись до вічної межі, і наказав вписати «Якова Гетьмана» у свій пом'янник, і рядки ці стали дивовижним свідченням однієї з шекспірівських драм української історії.

«Найбільшу річ межи усіма сужу вольність», — писав 1622-го Касіян Сакович на самому початку своїх декламаційних «Віршів на жалісний погреб зацного лицаря Петра Конашевича Сагайдачного». Власне, у цих словах ранньобарокового поета — квінтесенція того, що відбулося під Хотином восени 1621-го, де постали один проти одного два світи.

Один, зорієнтований на «Велику хартію вольностей» (так, світ ще дуже недосконалий, до багатьох і багатьох несправедливий, але тільки в ньому могли існувати братства, цехи, магдебурське право, відносно вільна релігійна полеміка, вибори гетьмана), і світ, де підданцям лишається одне право — славити володаря і цілувати пил біля копит його коня. Чотири сторіччя тому саме Україна у вирішальний спосіб вплинула на те, що тиранія не поглинула світ свободи. І сьогодні вона знову на тій же межі. ■

ЇХНІЙ ВИБІР

Болгарські «перці»

У Болгарії відбулися вже треті за цей рік парламентські вибори плюс вибори президента

Олег БОРОВСЬКИЙ

Минулої неділі, 14 листопада, в Болгарії відбулися одночасно парламентські та президентські вибори. При цьому президентські вибори були плановими, а парламентські — дочасними, і вже третіми за цей рік.

Від весни — без уряду

У дострокових парламентських виборах брали участь представники 20 партій та семи коаліцій. На 240 депутатських місць претендували понад 5 тисяч кандидатів. Парламентська «спроба №3» була влаштована для семимільйонної Болгарії (1989 року болгар було 9 мільйонів — бідні нації мають властивість «всихати» через низьку народжуваність та еміграцію) її політичними елітами, які загрузли в корупції та взаємному протиборстві, кинувши країну в політичну кризу та суспільний глухий кут, що сильно вдарили по економіці цієї найбіднішої країни у складі Євросоюзу з огляду на відсутність стабільного уряду.

Заздалегідь очікувалося, що активність виборців на третіх поспіль виборах за останній рік (попередні відбулися в квітні та липні) буде низькою, що не віщувало виходу з глухого кута і цього разу. Так само прогнози та опитування громадської думки свідчили, що на цих парламентських виборах правлячу на цей час партію ГЕРБ («Громадяни за європейський розвиток Болгарії») на чолі з колишнім прем'єр-міністром Бойко Борисовим підтримають більше 20% виборців. Друге місце мала посісти антикорупційна партія колишніх бізнесменів та тимчасових міністрів економіки та фінансів Кирила Петкова та Асена Василєва «Продовжимо зміни». Це «свіженька» політична сила, створена після попередніх позачергових виборів №2. За тими ж прогнозами, «бронзовим призером» мала стати Соціалістична партія (посткомуністи) на чолі з Корнелією Ніновою.

Місцеві експерти вважають, що за такого розкладу сил коаліційні переговори можуть знову зайти в глухий кут, оскільки жодна партія не бажає в разі перемоги підтримувати експрем'єра Бойко Борисова, якого звинувачують у корупції. З часів масових протестів 2020 року Борисов та його партія перебувають у політичній ізоляції. А це означає, що на стомлених від нестабільності болгар можуть чекати позачергові парламентські вибори, вже четверті. Це при тому, що країна і так з квітня цього року живе без уряду.

Стабільність тільки в президента

Єдиною опорою стабільності в країні залишається президент Румен Радєв, хоча й має скоріше церемоніальні повноваження. На цих виборах він претендував на другий п'ятирічний термін. Радєв, затятий критик Борисова і прихильник торішніх антикорупційних протестів, має добрі шанси на другий п'ятирічний термін. Хоча на виборах 14 листопада він мав за суперників 22 інших претендентів на найвищу державну посаду, але в його перемозі мало хто сумнівався. Якщо він не переможе в першому турі, то вже точно — в другому, який має відбутися через тиждень — 21 листопада.

Чи переможе Радєв уже в першому турі, чи доведеться чекати до другого, покаже лише повний підрахунок голосів. Результати оприлюднених у неділю екзит-полів, що їх проводили соціологічні компанії «Маркет Лінкс» та «Альфа Рісерч», які наводить Болгарська телеграфна агенція» (БТА) та газета «Труд», говорять, що Радєва в першому турі підтримали 49,48% учасників голосування, а головного суперника президента — ректора Софійського університету, доктора філологічних наук, професора античної та середньовічної літератури Атанаса Герджикова — 23,03%. На третьому місці представник турецької меншини Мустафа Карадай — 9,04% (це дані «Маркет Лінкс»). За підрахунком «Альфа Рісерч», Румен Радєв набирає 50,1%, Анастас Герджиков — 23,8%, Мустафа Карадай — 9,6%. Тобто вже тепер зрозуміло, що, в разі другого туру, в ньому зійдуться Радєв і Герджиков.

Президент країни Румен Радєв має добрі шанси на другий п'ятирічний термін.

Майже справдилися і прогнози стосовно парламентських виборів. Їх паралельний підрахунок також проводили компанії «Маркет Лінкс» та «Альфа Рісерч». Оприлюднені після закінчення виборів результати такі: ГЕРБ — 23,5%, «Продовжимо зміни» — 22,5%, Болгарська соціалістична партія (БСП) — 14,2%. Виборчу позначку в 5% долають ще три партії. «Альфа Рісерч» подала такі результати: «Продовжимо зміни» — 26,3%, ГЕРБ — 23,2%, а БСП — на четвертому місті — 10,9%. В цьому опитуванні «бронза» належить центристській партії турків Болгарії «Рух за права і свободи» (ДПС) — 11,6%.

За такої «масовки» важко передбачити конфігурацію можливої коаліції. Якщо решта партій і далі відмовлятиметься від союзу з ГЕРБом, то вирішальне слово буде за новачками з партії «Продовжимо зміни». Можливо, їй вдасться те, що не вдавалося попередникам. Принаймні ця партія вже святкує перемогу й оголосила, що висуває на посаду прем'єр-міністра співголову партії, випускника Університету Британської Колумбії у Ванкувері (Канада) та Гарвардського університету (США) 41-річного ексміністра економіки Кирила Петкова. Підрахунок голосів дещо затягнеться, оскільки на закордонних виборчих дільницях було віддано 86 тисяч голосів. У разі, якщо сформувати кабінет міністрів знову не вийде, президент призначить новий перехідний уряд — вже третій за рік.

Парламентські вибори №3 у Болгарії — не без моралі. На попередніх виборах у липні друге місце посіла новостворена партія «Є такий народ», яку заснував телеведучий, телепродюсер та співак Славі Тріфонов. Перемога відвертого популіста стала сенсацією як у Болгарії, так і Європі. Але Болгарія все ж відрізняється від певної недалекої від неї східноєвропейської країни, де подібний фокус іншого популіста завершився здобуттям неподільної влади. Болгари швидко зрозуміли свою помилку і марність сподівань на «нові обличчя» та «незаплямовані владою біографії». Тут свою шляхетну просвітницьку справу зробили і болгарські ЗМІ. Якщо на виборах №2 партію «незаплямованого» Трофімова підтримали 17,66 % учасників голосування, то на цих лише 9,6%. Славі Трофімов уже висунув вимогу перерахунку результатів виборів.

ФОРУМИ

Великі очікування і «компромісний» результат

Кліматична конференція ООН у Глазго закінчилася розчаруванням

Ігор ВІТОВИЧ

Під завісу минулого тижня в Глазго закінчила роботу кліматична конференція ООН COP26. Учасники зібрання підписали документ, внісши до нього в останню добу значні компромісні зміни в питанні видобутку викопного палива. Заявлена про прискорення боротьби з глобальним потеплінням підсумкова декларація не забезпечує, як планувалося, його утримання на рівні в 1,5°С. Одразу після підписання декларації її назвали «такою, що розчаровує».

Бачачи труднощі досягнення цієї угоди, голова Всесвітньої кліматичної конференції британець Алок Шарма сказав, що «глибоко жалкує» про останні зміни, внесені у питання викопного палива. З тремтячим голосом та сльозами на очах Алок Шарма був змушений перервати свою промову, охоплений емоціями та під оплески присутніх. «Я розумію глибоке розчарування стосовно змін, внесених в останню хвилину, в питанні про викопне паливо, але також життєво важливо, щоб ми захищали цю угоду», — сказав він. За словами Алока Шарма, останні серйозні зміни до проєкту пакту було внесено за наполяганням Китаю та Індії, які закликали до «поетапного скорочення», а не «поступової відмови» від вугільної енергетики — найбільшого джерела викидів парникових газів. Китай та Індія — одні з найбільших джерел викидів вуглекислого газу. Європейські країни та острівні держави висловили своє невдоволення.

У підсумкову декларацію ввійшов пункт про необхідність зберегти одну з головних цілей Паризької угоди — прагнення активними діями утримати зростання глобальної середньорічної температури до 1,5 градуса до кінця XXI століття. Однак, як зазначають представники наукової спільноти, прийнятих на саміті зобов'язань недостатньо для досягнення поставленої мети.

«Наша тендітна планета висить на волосині. Кліматична катастрофа все ще стукає у двері», — зазначив генеральний секретар ООН Антоніу Гутерріш. За його словами, конференція COP26 стала «довгоочікуваними кроками вперед, але цього недостатньо». Так званий «Кліматичний пакт Глазго» не забезпечує гарантій збереження глобального потепління на його нинішньому рівні в 1,5°С, а також не відповідає на запити про фінансову допомогу для бідних країн, які вже страждають від кліматичних змін. Гутерріш назвав домовленості щодо клімату недостатніми, але визнав, що підсумки конференції — це компроміс, який враховує інтереси і протиріччя країн-учасниць.

ЗМІ пишуть, що підсумкова угода містить м'якші формулювання порівняно із запланованими спочатку. Зокрема, замість припинення використання вугілля у фінальному договорі йдеться про поступове скорочення цього енергоресурсу. У той час як планета, згідно з експертами ООН, уже зараз перебуває на «катастрофічній» траєкторії глобального потепління на 2,7°С у найближчі 50 років (порівняно з доіндустріальною ерою), текст лише закликає держави-члени підвищувати свої зобов'язання щодо зниження викидів парникових газів. Але при цьому передбачено коригування окремих країн — з урахуванням «особливих національних обставин».

Підсумкова угода містить м'якші формулювання, ніж планували спочатку.

Саме цей пункт викликав критику з боку природоохоронних організацій. Експерти регулярно попереджають, що сьогодні потепління на «кожну десяту градуса» дається взнаки, оскільки стихійні лиха, пов'язані зі зміною клімату, вже почастішали: це повені, посухи або «теплові хвилі», які ведуть до людських жертв.

Прориву на саміті не сталося і на думку виконавчої директорки Greenpeace International Дженніфер Морган: «Я думаю, що угода беззуба та слабка. Але це сигнал про кінець вугілля. Це добре, але це йде в розріз із сьогоденням. Мета в 1,5 градуса залишається, але йде на другий план». «COP26 провалився», — вважають екоактивісти, які впродовж двох тижнів стежили за подіями кліматичного саміту. Міністр довкілля Швейцарії Симонетта Соммаруга назвала результати саміту скандалом: «Багаторазове повторення словосполучення «1,5 градуса Цельсія» не має жодного сенсу, якщо в угоді не прописані способи досягнення цієї мети». За її словами, COP26 запам'ятається як зрада країн, що розвиваються, оскільки формулювання договору дуже розмиті, а запропоновані процеси — непрозорі. Хоча угоду підписали делегації майже 200 країн, практично кожен її пункт викликає розбіжності сторін.

Конференція ООН з клімату розпочала свою роботу у Шотландії 31 жовтня. У ній взяли участь 30 тисяч людей майже із 200 країн світу. У перші дні захід відвідали президент США Джо Байден, президент Франції Еммануель Макрон, прем'єр-міністр Великої Британії Борис Джонсон. Китайський лідер Сі Дзиньпін та президент Росії Володимир Путін у конференції не брали участі. Джо Байден розкритикував ставлення Путіна до саміту, зазначивши, що Росія стикається з тими самими проблемами, що й увесь світ, але не робить достатньо у боротьбі з ними.

СПОСІБ ЖИТТЯ

Сортуй, мамо, сортуй, син

Досвід окремої сім'ї засвідчує, що можна жити й без пластику

Ганна ЯРОШЕНКО
Полтава

Нарешті і в Україні доросли до ухвалення закону про обмеження обігу пластикових пакетів, які, опиняючись потім у ґрунтах та водоймах, не розкладаються, а лишаються там на сотні літ. Закон суттєво обмежує обіг поліетиленових пакунків у 3 етапи. Відповідно до нього, вже з 10 грудня цього року в торговельних точках, закладах громадського харчування, на ринках тощо буде заборонено використання пакетів із товщиною стінок понад 50 мікрометрів (витримують вагу понад 7 кілограмів). І хоч їх можна буде придбати для власного використання, проте очікується, що ціни на них будуть значно вищими, ніж зараз. Із 10 березня наступного року набуде чинності заборона на використання в торгівлі й тонких та надтонких поліетиленових пакетів. А з 1 січня 2023 року на теренах нашої країни мають лишитися тільки біорозкладні пакунки — всі інші пластикові пакети будуть заборонені. Отже, всім нам потрібно готуватися до того, аби розпрощатися з пластиком. Утім є люди, готові до цього вже давно. Серед них — жителька мікрорайону Івонченці, що входить до меж Київського району Полтави, Людмила Теймуразян. Жінка мешкає з чоловіком та сином у приватному будинку, відтак уже чимало років сортує відходи на органіку, яку спрямовує потім до компостної ями, скло, пластик і папір здає до пунктів прийому вторсировини. А все інше, що не підлягає сортуванню, виноситься до сміттєвоза.

«Екосвідомості» Людмили Теймуразян можна тільки позаздрити.

Людмила часто демонструє «фейсбуківській» спільноті, як, зробивши стільки покупок, використати лише один маленький пакет із пластику.

Розпочала з аналізу вмісту свого відра для сміття

— Десь років чотири тому я почала аналізувати вміст свого сміттєвого відра, бо мені було незрозуміло, чому воно наповнюється настільки швидко, що доводиться виносити непотріб до сміттєвоза двічі на тиждень, — розповідає Людмила. — Тобто мене саму неприємно вразило те, скільки наша сім'я всього з трьох осіб продукує сміття. Я почала розмірковувати, що конкретно можу зробити, аби зменшити обсяг відходів, які потрапляють потім на Макухівське сміттєзвалище. І, знаєте, найбільше у відрі для сміття виявилося саме поліетиленових пакетів — від безкоштовних маленьких «маєчок» до більших, які купуємо за незначні гроші, не задумуючись про наслідки такої покупки.

— Був час, коли ми їх прали й використовували неодноразово, — зауважую.

— Повірте, я перу їх і зараз, — запевняє моя співрозмовниця. — І мені не соромно це робити — інколи навіть виставляю фото розвішаних випраних пакетів на своїй сторінці у фейсбуці. До того ж і паперові пакунки використовую не раз. Для мене це звичні речі. Адже, якщо людина задумується над тим, що пластик у природі не розкладається, а лише розпадається на мікрочастинки, які опиняються потім у продуктах харчування та питній воді, це ознака того, що вона є свідомою, дбайливо ставиться до довкілля. У мене, як у всіх, спершу були пакети з пакетами. Вони накопичувалися, бо й сама їх приносила, а також сприяли в цьому чоловік, гості. Із часом стала свідоміше ставитися до використання одноразових пакунків, почала просити чоловіка, щоб він, скуповуючись у супермаркеті, клав продукти просто до рюкзака. І рада, що й він «екологізується» — буває, приносить продукти не в пакеті, а просто в руках. Вважаю це своєю заслугою.

Шиє екоторби й роздаровує їх однодумцям

Людмила й сама давно перейшла з дамської сумочки на рюкзак. І настільки звикла до нього, що сумка в неї тепер тільки для особливих випадків. А так жінка весь час із наплічником, у якому багато всіляких торбинок.

— Досі зберігаю торбинки свого прадідуся й бабусі. Вони цінні для мене як нагадування про те, що люди раніше прекрасно обходилися без пакунків із пластику. Узявши їх за зразок, найперше пошила торбинку зі шнурком, який затягується вгорі, для сина, — пригадує героїня цього матеріалу, яка обрала «екосвідомий» стиль життя. — А два роки тому познайомилася з екоактивісткою Іриною Коноз, котра багато на що відкрила мені очі. Іра пригостила нас із сином сухофруктами із власноруч пошитої торбинки. Хтось, можливо, не надав би цьому жодного значення, але не я. Після цього, засівши вдома за швейну машинку, протягом деякого часу понашивала торб різних розмірів із залишків льону й інших тканин. І відтоді своїм прикладом показую людям, що можна жити й без пластику. Головне — бажання.

Коли екоторб зібралася чимала кількість, Людмила Теймуразян почала роздаровувати їх друзям і просто однодумцям. Це стало своєрідною доброю справою — її торбинки вже перебралися до нових власників, які проживають не лише в Полтаві, а й на Харківщині, у Львові тощо.

— Що ж до магазинної тари, то я віддаю перевагу скляній, — продовжує розповідь Людмила. — Таку потім можна використовувати багато разів і, врешті-решт, здати на переробку. Наприклад, у скляні банки з металевою кришкою, що закручується, у торговому закладі мені відпускають і чай, і каву, і родзинки на вагу, і сипучі продукти. Є невеликі магазинчики, де можна придбати й крупи на вагу у свою скляну тару. Із багаторазових видів упаковок використовую й картонні лотки для яєць.

Дбайливе ставлення до природи - ціла наука

Жінка радить: відмовлятися від пластикових пакувальних виробів потрібно поступово. Ніхто ж не говорить, що треба прокинутися вранці й одразу стати «екосвідомим» громадянином.

— Коли, бува, беру в магазині не один вид м'ясної продукції і її не відпускають у мій лоток, прошу покласти все до одного поліетиленового пакета: і фарш, і реберця, і шмат сала. Стараюся скуповуватися в одному торговельному закладі, де мене добре знають і таке прохання вже не викликає здивування. Принципово ніколи не беру двох пакетів. Далі кладу покупку до своєї тканинної торби. І коли продавці зауважують, що м'ясна продукція в одному пакеті може протекти, відповідаю: навіть якщо це станеться, торба прекрасно переться, — посміхається Людмила Теймуразян.

Утім «екосвідома» полтавка не відмовилася зовсім від пластикової тари, наприклад тих же містких лотків із кришками, в які пакує в магазині й печінку, і оселедці, і морожену рибу. Однак радить: до вибору такого виду багаторазової упаковки також потрібно підходити свідомо — обов'язково дивитися на маркування, яке зазвичай міститься на нижньому боці.

— Це має бути 5-й вид пластику. Він прекрасно переробляється, і в Полтаві його можна без проблем здати на переробку, — зазначає Людмила. — Натомість 7-й вид — не переробляється взагалі. Тож краще уникати виробів із нього, аби не продукувати небезпечного сміття. Такі прості речі варто знати всім.

А загалом, за словами моєї співрозмовниці, дбайливе ставлення до природи, навколишнього середовища — це ціла наука. Людмила не лише опановує її сама, а й долучає до цих знань сина Сашка: «Одного разу, вибираючи чтиво для сина, натрапила в інтернеті на книгу «Сміттєва революція. Порушуючи круговерть марнотратства». Коли ознайомилася з анонсом, одразу зрозуміла, що вона мені вкрай необхідна. Ми із сином прочитали цю книгу буквально за тиждень. І хоч вона орієнтована на дитячу аудиторію, проте була надзвичайно цікавою й мені».

Оскільки в нас практично відсутня переробка сміття, потрібно орієнтуватися на зменшення його обсягу

— Я була просто приголомшена тим, який шлях проходить товар, перш ніж ми його купимо, — ділиться враженнями від прочитаного жінка. — Зокрема, в цьому виданні був прорахований вуглецевий слід товарів. До того ж для мене стало відкриттям те, що пластикова тара, яка в нас нерідко валяється на узбіччях, насправді є цінною сировиною. Скажімо, в цій книзі вказано, що з 40 ПЕТ-пляшок можна виготовити рюкзак. А от шокуючою інформацією з наступного видання «Діти проти пластику», яке придбала заради сина, стало для мене те, що, наприклад, один житель Великої Британії продукує близько 600 кілограмів сміття на рік. Порівняйте: житель України — 300. Однак у Західній Європі багато сміттєпереробних заводів, тож, зрештою, тамтешні держави не налаштовані на зменшення обсягу непотребу. А оскільки в нас практично відсутня переробка сміття, нам потрібно орієнтуватися саме на це. І насамперед — уникати пластикових пакувальних виробів, — робить висновок Людмила Теймуразян.

— Мабуть, ваш син-другокласник також уже став «екосвідомим», — висловлюю припущення.

— Так, я проводила в його класі, а також у літньому дитячому таборі заняття на екологічну тематику, то він мені допомагав: демонстрував книги, екоторби, сухофрукти в лотку, — хвалиться Людмила. — Разом зі мною він сортує сміття, прибирає територію, прилеглу до нашого двору, свідомо ставиться до вибору упаковки, коли щось купуємо, навіть робить зауваження батьку, якщо той, скажімо, приносить напій з магазину не у скляній, а у пластиковій тарі. Бо, хоч в Івонченцях і з'явилися контейнери для збирання пластику, Сашко знає, що його неможливо переробляти нескінченно. Натомість скло — це вічний матеріал, який можна використовувати для виробництва тієї ж нової тари безліч разів.

Також у кожного члена сім'ї Теймуразян є багаторазова металева пляшка для води, а у Людмили ця пляшка така, що в неї можна наливати й гарячі напої, скажімо, брати із собою ту ж таки каву в кав'ярні. Адже одноразові стаканчики, в які зараз відпускають напій, насправді не паперові — вони містять шар поліетилену, через що рідина не витікає з них. Також ці стакани накривають пластиковою кришкою і вставляють до неї пластикову трубочку, які не лише не переробляються, а й завдають шкоди природі. До того ж від контакту з гарячими напоями виділяються шкідливі речовини, які потім разом із напоєм потрапляють до нашого організму. Увесь світ, до речі, відмовляється від таких картонних стаканчиків. Ми ж, як завжди, зітхає Людмила, відстаємо. ■

■ Є ПРОБЛЕМА

«Труба» трубам

Сільгоспкультури потрібно поливати, але зрошувальні системи розкрадають рекордними темпами

Ганна ЯРОШЕНКО
Полтавська область

Серед значно поріділих державних структур нашого регіону лишається Регіональний офіс водних ресурсів у Полтавській області. У минулому столітті, коли в регіоні зрошенням було охоплено 51 тисячу гектарів земель, ця структура була дуже затребуваною. А потім відбулися відомі всім події, коли під прапором ринкової економіки почали ламати усталені традиції суспільства, розпаювали землі. Статус «нічийного» на селі тоді одержало дуже багато майна.

«І якщо державні зрошувальні системи були все ж таки під наглядом (насосні станції лишилися на балансі Регіонального офісу водних ресурсів), то внутрішньогосподарські — невдовзі поділися хтозна-куди. Простіше кажучи, їх дуже швидко розікрали, — сумно констатує провідний інженер-гідротехнік відділу експлуатації інфраструктури Регіонального офісу водних ресурсів у Полтавській області Володимир Кириленко. — Оскільки змінився власник землі, насосні станції було зупинено. Минуло понад два десятки років — і от зараз маємо суттєву зміну кліматичних умов, коли полтавська смуга вже перетворилася майже на степову. Звичайно ж, для того, щоб вирощувати стабільні врожаї культур, чутливих до вологи, потрібно повертатися до поливу. Недаремно уряд України оголосив про іригаційну реформу. Уже в 2013—2014 роках на півдні нашої області, де розташовані Кременчуцьке та Кам'янське водосховища, потужні агрохолдинги, які господарюють на цих сільськогосподарських угіддях, зрозуміли різницю між поливними й неполивними землями й почали відновлювати зрошувальні системи. Першим розпочав полив на своєму полі засновник ТОВ «Рост Агро» Михайло Бернацький. А зараз уже ціла плеяда сільгоспвиробників у Кременчуцькому районі підключилася до Градизької зрошувальної системи. Звісно, все тільки починається. Бо якщо колись згадана система охоплювала зрошенням 8,2 тисячі гектарів земель, то зараз — 4,7 тисячі гектарів. Та й це вже значний прогрес».

Володимир Кириленко (на передньому плані) та Юрій Бовкун демонструють труби, які вдалося буквально вихопити з рук зловмисників під час багатьох попередніх крадіжок.

Ось така траншея, вирита злодіями, веде аж до насосної станції.
Фото Ганни ЯРОШЕНКО.

Однак не скрізь усе райдужно

Натомість, скажімо, у колишньому Кобеляцькому районі маємо багаторазові приклади варварського ставлення до державного майна, коли кримінальні елементи, по суті, знищують зрошувальні системи, цинічно викопуючи з-під землі труби, демонтуючи їх і спокійно вивозячи в невідомому напрямку. Разом із Володимиром Кириленком їдемо його автомобілем до колишнього райцентру Нові Санжари.

«Мені запам'ятався один показовий випадок. Під час чергової спроби демонтувати й викрасти ділянку трубопроводу болтів у засувках великого діаметру зловмисники не розкручували, бо вони великі і їх багато, а варварськи обрізали. У підсумку правопорушників застукали на гарячому, техніку правоохоронці арештували, а ті засувки змусили привезти у двір нашої структури. Закінчилося все тим, що нам заявили: так вашій організації ж, мовляв, не завдано збитків. А те, що обладнання викопане, демонтоване, порізане, не береться до уваги», — скаржиться Володимир Михайлович.

Від Нових Санжар долаємо ще 65 кілометрів до місцезнаходження Сокільської зрошувальної системи. Вирушаємо туди разом з очільником Об'єднаної дільниці зрошувальних та осушувальних систем Регіонального офісу водних ресурсів у Полтавській області Юрієм Бовкуном уже автомобілем підвищеної прохідності «Нива», адже частина нашого шляху припадає на польову ґрунтову дорогу, а напередодні якраз пройшов дощ.

«Наша організація виконує завдання держави — у період зупинення зрошення доглядати за зрошувальними системами, по суті, зберегти їх до кращих часів, — «просвітлює» мене дорогою Юрій Олегович. — Але ми просто не в змозі охороняти їх цілодобово. Та навіть якщо, бувало, виявляли злодіїв і сповіщали правоохоронні органи про спробу крадіжки, практично завжди виходило так, що зловмисників спіймати не встигали. Ми вже, було, й техніку, якою ті орудували, передавали поліції, але в підсумку все з незрозумілих причин затихало. І оскільки зрошувальна система не працює, ласий шматок постійно манить любителів легкої наживи — чорний метал приваблює людей, які займаються збором брухту, а ті, ймовірно, залучають до оборудок кримінальні елементи. Я на цій посаді вже десятий рік, і щороку відбуваються оці зухвалі крадіжки».

«Хто «кришує» цю протизаконну діяльність?»

Схоже, злодії увійшли в азарт. Бо тільки останнім часом невідомі скоїли тут дві крадіжки. «У відділенні № 2 Полтавського районного управління поліції зареєстровано факти спроб крадіжок труб магістрального трубопроводу 22 жовтня та 16 червня, — поінформувала по телефону старший інспектор з інформаційної підтримки Полтавського районного управління поліції Катерина Смага. — Під час обох випадків працівники поліції виїжджали на місце події, де виявили покинуту техніку, за допомогою якої невідомі намагалися викрасти державне майно. За обома фактами відкрито кримінальні провадження за ст. 185 ККУ. Зараз проводяться слідчо-розшукові дії, спрямовані на встановлення осіб, причетних до здійснення цих правопорушень».

Представники Регіонального офісу водних ресурсів вважають, що ці події можна пов'язувати. Злодії повертаються, бо відчувають повну безкарність. На місці останньої крадіжки вони покинули не лише викопані з-під землі й демонтовані труби, а й «нічийний» трактор без розпізнавальних знаків. «Як видно з виритої траншеї, понад 400 метрів труб уже вивезли (погонний метр такої труби важить 249 кілограмів), а 126 метрів — не встигли. Державі завдано збитків на понад мільйон гривень. А якщо врахувати ще й роботи з відновлення трубопроводу, то втрати сягнуть 2 мільйонів, — зазначає Юрій Бовкун. — До речі, під час спроби крадіжки в червні зловмисники залишили екскаватор і автомобіль навіть із номерними знаками».

«До того ж у кузові вантажівки лежали кисневі й пропанові балони, а також устаткування для різання металу, — додає Володимир Кириленко. — Тож за бажання можна було б вийти на слід зловмисників. Однак правоохоронці чомусь особливого бажання не виявляють. На такі думки наштовхує безрезультатність наших звернень і навіть відкриття кримінальних проваджень. Були б реальні покарання — це хоч якось стримувало б злодіїв».

Аби скласти уявлення, якого масштабу техніку залучають крадії, Володимир Михайлович запрошує оглянути довжелезну вириту траншею завглибшки 1,5-2 метри. Без сумніву, тут була задіяна потужна спецтехніка. «Довжина оцього трубопроводу дорівнювала один кілометр 860 метрів. Скільки ж його лишилося після багаторічних крадіжок, важко навіть встановити, — резюмує провідний інженер-гідротехнік Регіонального офісу водних ресурсів. — Я вже не кажу про те, що на глиняному схилі внаслідок злочинних дій невідомих осіб утворилася неущільнена канава, що бере початок від прилеглої водозбірної площі, в якій зосереджуватиметься паводковий потік талих вод та атмосферних опадів. Це шлях до штучного створення ярів, абразії ґрунтів схилу поблизу насосної станції та річки Ворскла».

> «Судячи з того, яку техніку покинули злодії під час червневої спроби крадіжки, то там тільки екскаватор орієнтовно коштує десятки тисяч доларів».

«Судячи з того, яку техніку покинули злодії під час червневої спроби крадіжки, то там тільки екскаватор орієнтовно коштує десятки тисяч доларів, — продовжує він. — Тобто крадії або принаймні замовники злочину не з простолюдинів. Як бачите, оці труби вже витягли з траншеї — підготували до вивезення. Зверніть увагу, їх вирізали, залишивши вгорі «вікно», аби можна було зачепити краном. Тобто зловмисники все чітко продумують, сплановують. До того ж, повторюю, викрадене спокійно кудись перевозять. І щодо цього лишається відкритим запитання: як можна без будь-яких перешкод здійснити перевезення спеціалізованого вантажу у вигляді крадених сталевих труб великого діаметру довжиною понад 10 метрів дорогами України? Хто «кришує» цю протизаконну діяльність?»

«Оце такий стан нашої держави»

Крадіжки відбуваються не лише на території колишнього Кобеляцького району, а й у колишніх Машівському та Новосанжарському районах. «Але там дещо легше, — стверджує Юрій Бовкун, — бо на тих землях господарює крупний орендар земельних паїв — ТОВ «Чиста криниця». Це сільськогосподарське підприємство має охорону, яка часто сигналізує нам, коли на полі підозрілі особи щось риють. І, до речі, там дуже великі перспективи щодо відновлення зрошувальних систем. Звичайно, відновити їх значно легше, аніж побудувати з нуля».

Варто згадати й про таке: однією з суттєвих проблем є те, що насосні станції розташовані поодаль населених пунктів, а трубопроводи пролягають полями. Скажімо, та ж Сокільська зрошувальна система прокладена в луговій зоні між селами Правобережна Сокілка й Лучки Кобеляцької територіальної громади, приблизна відстань між якими — сім-вісім кілометрів. Кримінальні елементи й користуються оцією віддаленістю. Глухомань, чагарі — сприятливе тло для їхнього «промислу».

«Оце такий стан нашої держави, — підсумовує Юрій Олегович. — Аж боляче за неї. Зрозуміло одне: власними зусиллями ми не в змозі побороти навалу злодіїв, зупинити оцю кримінальну силу, яка цілеспрямовано й відкрито завдає збитків державі. Зараз питання про подальшу долю законсервованих зрошувальних систем у підвішеному стані. Але довго так тривати не може. Повторюю, своє завдання зі збереження гідротехнічних об'єктів ми намагаємося виконувати, але є проблеми, розв'язання яких не в наших силах. Тож потрібно врешті-решт вирішити це питання на високому державному рівні. Інакше все розкрадуть. Повірте, злодії вже розсмакували і так просто не зупиняться. Тож думаю, це ще не остання історія». ■

ЗАПОВІДІ

Де стоїмо?

Націоналізм — це вам не «какая разніца!»

Віктор РЯБЧЕНКО
Київ

Видавництво «Орієнтир» у 2019 році видало збірку творів одного з провідних членів Організації українських націоналістів Ореста Чемеринського (писав під псевдо Ярослав Оршан). Збірку відкриває праця «Де стоїмо?». Праця містить низку практичних проблем стосовно організації націоналістичного руху. Ось одна з настанов праці: «Суворість і нетолерантність, скорість і категоричність рішень, відвага казати — так або ні, а не так або так; подавання нації правд до вірування, а не до роздумування — дальші вимоги для тих, що вхоплять керму української історії». Це не деморалізуюче, не руйнівне для українського суспільства — «какая разніца!».

«Українська національна революція, — зазначає Ярослав Оршан, — матиме свою «контрреволюцію», «реакцію» чи як би її не називали... Реакцією чи контрреволюцією для українського націоналізму буде все, що протиставить себе в меті або шляху до неї, або шляхам реалізації націоналістичної революції й спрямовує волю здебільшого до минулого стану речей як ідеалу».

Хоча праця написана наприкінці 1937 року, залишаються актуальними переконання автора: «Ідея націоналізму — це сьогодні у світі, перш за все, боротьба з найбільшим ворогом усіх націй взагалі і нашої зокрема, Москвою й більшовизмом».

У 1941 році Ярослав Оршан у складі похідної групи ОУН прибув у Київ і очолив інформаційно-пропагандистську роботу на Наддніпрянщині, працював співредактором київської газети «Українське слово». Двічі його заарештовувало гестапо. А в лютому 1942 року у віці 32 роки його розстріляли фашисти в Бабиному Яру разом із дружиною Дарією Гузар-Чемеринською та іншими провідними українськими націоналістами.

Видання «Орієнтир», яке засноване ветеранами російсько-української війни, видало також твори класиків українського націоналізму — Миколи Міхновського, Миколи Сціборського, Юрія Липи, Михайла Колодзінського, Ярослава Стецька.

У постгеноцидній постколоніальній Україні праці цих авторів, а також Степана Бандери, Донцова, Чемеринського мають вивчатися у навчальних закладах. Це сприятиме зростанню національної свідомості українців, їх усвідомленому відповідальному делегуванню влади. І з часом українці обиратимуть у владу ідеологічно освічених державників, а не всіляких пройдисвітів. ■

ПРАВОВА ПАРАДИГМА

Беріть за приклад «Вільні медіа»

Хвала українській гідності мудрих людей!

Василь ЛИЗАНЧУК,
доктор філологічних наук, заслужений професор Львівського національного університету ім. Івана Франка, лауреат премії ім. В'ячеслава Чорновола в галузі журналістики і публіцистики
Львів

Щиро вітаю творчо-адміністративних працівників «5-го канала» і телеканала «Прямий» зі створенням холдингу «Вільні медіа». Ви чесно, привселюдно, свідомо продемонстрували свою українську національну гідність, державницько-громадянську позицію, сміливо, відверто, разом з Петром Порошенком, депутатами Верховної Ради України з «Європейської Солідарності» стали на прю із зеленими душителями свободи слова, які ухвалили закон про так звану боротьбу з олігархами.

Надзвичайно важливо, що попередні власники віддали свої акції творчим колективам «5-го канала» і телеканала «Прямий» на виплату. Це свідчить, що вони добре розуміють, яка загроза нависла над свободою слова від володарів слуг не українського народу. Свобода слугує своєрідним політичним киснем засобів масової інформації, які покликані публічно поширювати гуманістичні ідеї, створювати умови для продуктивної дискусії на засадах українських національних інтересів, морально-духовних цінностей задля розвитку й утвердження незалежної, соціальної, правової, демократичної, духовно-соборної української України.

Адже відомо, що в демократичних, цивілізованих країнах світу телебачення і радіомовлення, як і всі медіа, пройняті доброчинним духом суспільства, тобто вони державотворчі, патріотичні, об'єднують громадян на мовно-культурних, морально-духовних принципах самовираження людини і нації. Людина не може бути вільною, коли підневільна її нація. Загарбати, завоювати, поневолити українців усіма мерзенними способами прагне Російська Федерація. Кривавій кліці Путіна допомагає п'ята промосковська колона в Україні. Тому продовжують розгортати, поглиблювати наступ на свободу українського слова, українських медіа.

Дуже добре, що телевізійники «Прямого» і «5-го канала» розуміють сутність свободи як усвідомлену необхідність, що свобода і відповідальність реалізуються у правдивому слові і зображенні, які зумовлені порядністю, професійністю, націоцентричною позицією. «Щоби слово сталося ділом, — наголошував Іван Франко, — треба духу свободи і любові до правди та до народу в публічній дискусії». Соціально небезпечним у журналістиці Іван Франко вважав тип гіпокрита — лукавої, брехливої людини. Такі типи журналістів, а їх, на жаль, чимало, є найстрашнішими, адже калічать людей морально, духовно та інтелектуально. Вони використовують свободу слова в Україні для прислужування російським загарбникам, руйнування державницького мислення, розмивання духовно-національних цінностей, морально-психологічного приниження українських патріотів, Революції гідності, видатних борців за свободу і незалежність України, політико-ідеологічного цькування українськості, насадження психології холопства, малоросійства і меншовартості.

Багатьом політикам і журналістам в Україні за будь-яких обставин треба обов'язково вирватися з морально-психологічного рабства «русского міра», звичаїв, традицій та утверджувати українську мову, культуру, національну свідомість, а не консервувати змосковщений стан. Якщо свобода слова, свобода інформації, свобода функціонування засобів масової комунікації сприяє нехтуванню українських національних інтересів, призводить до того, щоби українці на власній землі не почувалися справжніми, дбайливими господарями, то що то за свобода слова, кому вона служить? Відповідь очевидна — зовнішнім і внутрішнім ворогам.

Наголошую, що працівники «5-го канала» та телеканала «Прямий» разом з депутатами Верховної Ради України, які належать до партії «Європейська Солідарність», і Петром Порошенком (прошу не дорікати мені — Петро Олексійович розуміє, що він не ангел, не святий, як і я, і ви, але він справжній свідомий український державник) усвідомлюють справжню сутність суверенності Держави, свободи слова і створили телевізійний холдинг «Вільні медіа». Створили для того, щоби українське Слово вільно і відповідально буяло на українській етнічній території, щоб у кожному домі панували духовність і добробут, щоби безнадія переросла в ясну надію, а кам'яниста терниста дорога привела Україну до щасливого буття.

Щиро бажаю всім творцям «Вільних медіа» невпинно, цілеспрямовано, у злагоді та єдності утверджувати своєю працею національно-добродійне призначення Свободи журналістського Слова.

Хвала українській національній гідності мудрих людей! ■

Між річками Случ та Ікопоть стоїть невеликий, компактний, але дуже колоритний і мальовничий замок — резиденція князів Острозьких. Ще в 1561 році князь Василь Костянтин Острозький заклав тут місто (яке й носить його ім'я — Старокостянтинів), а ще — замок-фортецю. Чудове місце як для фортифікаційної споруди, адже з двох сторін є природні перепони — річки, а з двох інших — рів із водою та підйомний міст.
Так було за князівських часів, коли жоден ворог не зміг узяти штурмом замок. Та час не такий поблажливий до пам'яток історії краю. За століття фортеця почала руйнуватися, але поступово в Старокостянтинівському замку проводяться реставраційні роботи. Це пам'ятка національного значення, тому музей, відкритий тут, і все, що пов'язано з іменами величних постатей князів Острозьких, дуже важливе для нащадків.

ПОЛІТПАРНАС

Моя анкета

Вадим КРИЩЕНКО

Київ

Дата народження? — Цифри чотири.
Місце народження? — Літер аж сім.
Вписано чітко, сказано щиро,
Що в ріднім краї не гість я, а син.

Я — син землі, що сміється і плаче,
Сіє зерно і краси, й доброти
І зберігає уміння козаче,
Як від нападників край берегти.

Роки життя, наче зеброві смуги —
Смуга весела міняє сумну.
Пращурів хочу згадати заслуги,
Хочу сучасників вгледіть вину.

Хочу відчути в мажорнім акорді:
Мій родовід — був, ще буде... Він єсть!
Буть українцем — для мене це гордість,
Буть українцем — для мене це честь.

Вписую твердження це у анкети.
Рідного древа я жилава віть.
Хочете вивчить життєпис поета?
Він — українець! Із цього почніть!

ПИЛЬНУЙ!

Коли життя не в радість...

Спровокувати синдром хронічної втоми може забруднене довкілля, надмірне сидіння перед телевізором чи комп'ютером і навіть надлишкова вага

Юлія КРУК

Хіба втома може бути хворобою? Якщо її накопичилося так багато, що людина не здатна жити звичним ритмом і відчувати радість, то це справді стає проблемою. Лікарі називають цей стан синдромом хронічної втоми. І вказують різні причини, які можуть до нього призвести. Зокрема, вважають провокаторами невідомі інфекції, які буцімто зачаїлися в організмі та поступово виснажують людину. Допускають також, що хронічну втому «породжує» понижений імунітет або психологічні фактори. Однак однозначного пояснення недуги немає й досі. Водночас українські медики говорять про збільшення пацієнтів із подібними скаргами і наголошують: останнім часом хвороба суттєво «помолодшала».

Підвищена чутливість до світла і порушення сну

Якщо говорити буквально, то синдром — ще не хвороба, але й не стан здорової людини. Особливо, коли він постійно дошкуляє самопочуттю. Появу синдрому хронічної втоми (СХВ) пов'язують із сучасним темпом життя, де найкращим способом відпочинку чомусь вважають зміну занять, а «модний стиль» переважає будь-які уявлення про нормальний режим життєдіяльності.

Навіть деякі лікарі не вірять в існування синдрому хронічної втоми, адже, по суті, це хвороба-невидимка. І в цьому її підступність. Недугу не можна ані побачити, ані зафіксувати, ані визначити діагностичною апаратурою. Пацієнт начебто і не хворий, але бадьорості й гарного настрою йому хронічно бракує. Через цю невизначеність деякі родичі та знайомі часом називають хворих на СХВ «симулянтами».

Що вказує на проблему?

«Синдром хронічної втоми сигналізує про себе по-різному, — пояснює лікар-психіатр Валерій Тимощук. — Це може бути і біль у м'язах та суглобах, і відчуття тривоги, страху, депресії, погіршення концентрації, навіть — лихоманка. СХВ може повідомляти про себе загостренням хронічних недуг — просто «на рівному місці».

Крім того, за словами лікарів, на можливий СХВ вказують головний біль, порушення функції кишечнику, дратівливість, зниження або надмірне зростання апетиту, перепади настрою, спазми м'язів, інфекції верхніх дихальних шляхів, які повертаються надто часто. Занепокоїти мають підвищена чутливість до тепла і світла, порушення сну, біль у горлі, тимчасове порушення пам'яті. Та насамперед — яскраво виражена слабкість, яка провокує втрату працездатності.

Лікар порадив їсти шоколад

Спочатку змінюється настрій. Причому — різко і без особливих причин. Потім з'являється невмотивований страх. У такому стані людина занадто близько бере все до серця, в неї знижується поріг чутливості і здатність адекватно оцінювати події. «Усе це — реакція організму на стрес, — пояснює лікар–невролог Ігор Бабій. — Це все можна охарактеризувати як емоційний струс. Один стрес провокує інший. Далі — другий, третій... Починається депресія, а згодом — неврологічні захворювання, які, залежно від особливостей характеру, темпераменту, інтелекту, переростають у різноманітні хвороби».

Поступово виникає перевтома, на її тлі розвиваються втома інтелектуальна, м'язова, тілесна. Тому від СХВ часто потерпають батьки, що виховують гіперактивних дітей. У зоні небезпеки й ті, кому доводиться надміру працювати інтелектуально — писати книжку, дипломну роботу, готуватися до захисту дисертації.

Саме так сталося з пані Інною Семченко, жителькою одного з районних центрів на Київщині. Діагноз СХВ лікарі поставили їй після захисту дипломної роботи. «Виснаження було таким, що не могла підвестися вранці з ліжка, — пригадує жінка. — Боліло серце, тиск «скакав» то вгору, то вниз, задихалася. Лікар порадив більше відпочивати, спати мінімум 8 годин на добу. Аби стабілізувати тиск, їла чорний шоколад із високим вмістом какао. Кардіограма відхилень не виявила, тому серце не лікували, але прописали спеціальні вітаміни».

Синдром хронічної втоми важко діагностувати і непросто лікувати.
Фото з сайту vokrugsveta.ua.

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ

Щоб організм міг швидше подолати синдром хронічної втоми, лікарі радять займатися спортом, чергувати розумову працю з фізичною. Не відкладайте відпустку, мандруйте! З ліків при розвитку хронічної втоми варто застосовувати адаптогени: екстракти ехінацеї, лимонника, женьшеню. А також доповнювати щоденний раціон лимоном, курагою, ізюмом, гранатом. Не обійтися без комплексних вітамінів та мікроелементів.

Пізньої осені і взимку хронічна втома набирає обертів...

Діагностувати СХВ складно тому, що він має багато схожих симптомів із грипом, іншими вірусними інфекціями, навіть деякими психічними розладами. Переважно синдром вражає людей активних, у віці від 20 до 45 років. «Пізньої осені, взимку, коли дні короткі, а сонця мало, синдром зустрічається частіше, — застерігає Валерій Тимощук. — Він вражає людей «офісного» трибу життя — майже в 10 разів частіше, ніж тих, чия професія пов'язана з фізичним навантаженням. У жінок СХВ трапляється набагато частіше, ніж у сильної половини людства».

Постійне відчуття втоми, яке не минає після сну і навіть після кількох днів повного відпочинку — основний симптом СХВ. Звідси і його назва. Спровокувати захворювання, за словами медиків, може і забруднене довкілля, гіподинамія, брак кисню (постійна робота в офісі), надмірне сидіння перед телевізором та монітором комп'ютера, надлишкова вага. Та найголовніше — сучасний стресовий стиль «ділового спілкування», «діловий етикет», жорсткі правила субординації. Лікарі кажуть, що до факторів-провокаторів належить і реклама, що пропагує надзвичайно успішну, «ідеальну» людину.

Деякі експерти намагаються пов'язати цей хворобливий стан із вірусом Епштейна-Барра. Однак досліджень, які б це підтверджували, немає. Найімовірніше, ідеться про комплексний вплив середовища на людину і її власний спосіб життя. Звісно, синдром хронічної втоми не є прямою загрозою життю. Але він суттєво погіршує його якість, може призвести до серйозних порушень імунної системи, наголошують лікарі. У когось цей стан, виникнувши, може минати спонтанно, проте може повторитися в будь-який час, найчастіше — після інших захворювань або в період стресу».

До 70 відсотків хворих з ознаками постійної втоми, за оцінками медиків, страждають хронічними захворюваннями. Багато недуг — цукровий діабет, хвороби легень, анемія — можуть спричинити знесилення. Тому лікар, аби назначити адекватне лікування, має знати всю вашу «історію», а також можливі генетичні захворювання.

ДО РЕЧІ

За спостереженням лікарів, найчастіше СХВ вражає представників найбільш нервових професій — лікарів, шахтарів, журналістів. У зоні меншого емоційного ризику — продавці, банкіри, вчителі, інженери, бухгалтери, листоноші. А найбільш спокійні професії у священників, астрономів, бібліотекарів та музейних працівників.

Доки не занурилися в недугу «з головою»

Важливо пам'ятати, що постійна втома також є першою ознакою серйозних захворювань — імунних, онкологічних, церебральних, ендокринних, хвороб нервової системи, внутрішніх органів або психічних проблем. Тож серйозного обстеження не уникнути. Варто мати на увазі і таке серйозне захворювання, як СНІД, яке на ранніх стадіях може проявляти себе переважно швидким знесиленням.

Іноді постійна втома виникає під час так званого реабілітаційного періоду після перенесеного серйозного захворювання: ідеться про постінфекційний і посттравматичний синдроми. Але ці стани легко діагностувати, і загалом вони є нормальними для періоду відновлення. У кожного свій організм, і для повернення в звичний ритм потрібен різний період. Тому порадьтеся з лікарем і здайте необхідні аналізи, пройдіть обов'язкові обстеження, аби діагноз (а відтак і лікування) були коректними та ефективними.

Головне — встигнути захопити хворобу на самому початку. І тоді, щоб вилікуватися, буває достатньо просто виспатися, кинути курити, почати обливатися вранці прохолодною, а ввечері гарячою водою, вживати вітаміни, більше гуляти на свіжому повітрі та пити відвар заспокійливих трав. «Якщо ж ви відчуваєте, що вже «занурилися» в хворобу з головою, — негайно шукайте свого лікаря — невропатолога та психотерапевта, — радить Ігор Бабій. — Більше бувайте на природі — вона зцілює й урівноважує емоції. Важливо дослухатися до свого організму. Іноді він волає: «Зупинись!», але ми настільки закручені, що не розуміємо цих сигналів. Будьте уважніші до себе». ■

ДОСЛІДЖЕННЯ

«Міцний горішок» і чорний чай

Продовжити життя допоможуть важливі компоненти раціону

Леся ХОРОЛЬСЬКА

Вчені Гарвардської школи громадської охорони здоров'я провели дослідження залежності між харчуванням і недугами, які призводять до смертельних наслідків. У результаті виявилося, що люди, які щодня з'їдали бодай один горіх, менше помирали від серцево-судинних недуг, респіраторних та онкологічних захворювань. Співавтор дослідження, професор харчування й епідеміології Френк Ху зауважив: «Ми виявили, що люди, які їли горіхи щодня, жили довше і здоровіше, ніж ті, хто цього не робив».

Імовірність померти в тих, хто щодня вживав горіхи, була на 20% меншою, ніж у тих, хто цього не робив. Річ у тім, що клітковина, корисні жири, вітаміни, мінерали та фітохімічні речовини, що їх містять горіхи, справляють кардіозахисну, антиканцерогенну, протизапальну та антиоксидантну дію. Між іншим, горіхи притлумлюють почуття голоду, поглинаючи вологу в шлунково-кишковому тракті і змушуючи людину почуватися ситою. Тож помірне їх вживання не позначається на фігурі.

Добра новина також для любителів чорного чаю. Якщо цей напій вживати регулярно, можна вирішити проблему високого артеріального тиску. Такого висновку дійшли фахівці Університету Західної Австралії. Учасники експерименту щодня випивали по три чашки напою без флавоноїдів, але з кофеїном, або чорний чай. Як вдалося з'ясувати, чай мав серйозніший вплив на організм, ніж напій із флавоноїдами. Чай допомагав швидше нормалізувати артеріальний тиск. Такий ефект фахівці зауважили буквально в перший день експерименту, і він зберігався впродовж пів року.

Експерти звертають увагу, що найбільш простий та ефективний спосіб контролювати свій артеріальний тиск — почати вести здоровий спосіб життя. Харчування має бути здоровим і збалансованим, а помірні фізичні вправи — щоденною звичкою. ■

ЧАС «Т»

Станіслав Колокольніков: Пізнав природу театру, з його інтригами, війнами, кланами та невгамовними творчими амбіціями

Чому ще в театральному інституті актора назвали «оптимістичним циніком» та як йому вдається поєднувати комедійні та драматичні амплуа

Ангеліна ВЕЛИКА

Коли вперше бачиш поза театром заслуженого артиста Станіслава Колокольнікова, здається, що на сцені він має грати винятково комедійні ролі: наприклад, характерних жінок із переодяганням та манірних персонажів. Він такі ролі у столичному «Колесі» грає справді розкішно. Взяти хоча б Засідательницю у «Генералах у спідницях» чи Жука з «Шантрапи». Водночас він, скажімо, — Тіресій в «Антігоні» Софокла та Гуска з «Блаженного острова, або Як загинув Гуска» Миколи Куліша. У цих роботах артист вражає своїм мудрим трагізмом та глибоким драматичним талантом.

Щирий, добрий, веселий, легкий та водночас глибокий, правдивий і філософський — Станіслав Колокольніков розповідає про себе та своє життя.

Вистава «Блаженний острів, або Отак загинув Гуска».

Станіслав Колокольніков у виставі «Азалія».

Цилі Вебер — Станіслав Колокольніков у комедії «Жінки Моцарта».
Фото з сайту teatr-koleso.kiev.ua.

До театрального інституту вступав тричі

■ Станіславе, яким було ваше дитинство?

— Я народився у Києві. З шести років почав виходити на сцену місцевого будинку культури будівельників, де працювала моя мама. Вона захоплювалась театром, окрім філологічної освіти, закінчила режисерські курси та ставила вистави з аматорами. З самого малечку мені доводилось грати різні ролі, не раз виручав колег-акторів, якщо хтось зненацька захворів.

■ Це був той випадок, коли не ви обирали долю, а вона сама обрала вас?

— Так, дійсно. У школі я ніколи не був відмінником, особливо не вдавались точні науки. А до театрального треба було здавати іспити з української мови та історії. З цим у мене було все в порядку. Тож особливих альтернатив у виборі майбутньої професії для себе не бачив.

■ Вам довелось тричі вступати до театрального інституту. Чи не впадали у відчай та зневіру від невдалих спроб?

— Звісно, була зневіра і навіть депресії. На щастя, мама завжди була поруч і налаштовувала мене на успіх. За це я їй дуже вдячний. Спочатку я пробував вступити до студії при Театрі імені Івана Франка у 1979 році. Пам'ятаю, як Сергій Сміян тоді сказав мені, що я погано володію українською та маю зайву вагу. Я й справді був довгий час доволі огрядним хлопчиком і потерпав від цькувань та насмішок однолітків. Пізніше пробував вступити на курс Миколи Рушковського, проте теж невдало — недобрав пів бала. А вже третього разу нарешті пощастило.

■ У кого ви навчались? Якими особистими і творчими якостями вам допомагали оволодіти ваші вчителі?

— Я навчався у Михайла Резніковича. Це дуже професійний викладач. Він навчив мене ніколи не звертати уваги на свої досягнення. Я й досі намагаюсь так жити. До 45 років я взагалі тільки те й робив, що вчився, доводив усім, що невипадково потрапив на сцену. А вже пізніше зрозумів, що скільки ж можна вчитись, тягнутись до якихось уявних ідеалів. Час уже зупинитись і почати щось нарешті видавати...

■ Чим запам'ятався період відразу після театрального інституту?

— Я одержав розподіл до Чернівецького театру. Одразу ж подзвонив туди, а мені сказали, що місць немає. Тоді поїхав шукати щастя до Одеси, прислухався до місцевого ТЮГу, але там мені теж відмовили.

Коли повернувся до Києва, мама згадала, що в неї є знайомий, який товаришує з директором Черкаського драмтеатру, попросили «замовити слово». І так я опинився у Черкасах. Там тоді був головний режисер Алім Іванович Ситник. Він не влаштовував мені ніякого прослуховування, ми просто проговорили чотири години, і він запросив мене до трупи.

У Черкасах пропрацював два роки: один до армії, інший після. Зіграв чимало гарних ролей: Фіма у «Королівському особняку» Верещака та Кульбабки у «Рядових» Дударєва. Ще — Гільденстерна у виставі «Гамлет землі нашої» Коломійця та Сина у «Мама збирається заміж» Канівця.

Було багато вводів, гастролів, виїздів, як зазвичай і буває в обласному театрі. Це був гарний досвід. У Черкасах я навчився не губитись серед великого колективу, пізнав природу театру, з його інтригами, війнами, кланами та невгамовними творчими амбіціями.

■ Чому пішли з Черкаського театру?

— Настав час змін — Перебудова. У Києві почали відкриватись студійні театри. Мені теж закортіло змін, творчого пошуку. Вирішив повернутись до Києва. Й одразу ж потрапив до експериментального театру-студії Володимира Пилипенка. Це був унікальний пластично-драматичний театр, який на той час мав великий успіх. Ми часто їздили на гастролі до Львова, Харкова і збирали аншлаги. Там я грав у «Ромео і Джульєтті» Князя Веронського та Євнуха у виставі «Великий князь Володимир». Однак велике навантаження (робота майже без вихідних, що супроводжувалась постійною втомою) змусило мене піти з цього театру через два роки.

Далі були ще декілька пошукових театрів. «Драмантре» під керівництвом Оксани Горюнової, яка зараз живе і працює в Москві. Театр «Браво», театр «Магія».

«Колесо» котиться

■ Як ви потрапили до театру «Колесо»?

— Якось у підземному переході я випадково зустрів свою знайому, актрису театру «Колесо» — Валентину Бойко, з якою ми разом навчались у театральному інституті. Вона запропонувала мені прийти на прослуховування до цього театру, оскільки там на той час бракувало акторів-чоловіків. І я вирішив спробувати. Мене не просили нічого грати чи читати, це була просто розмова. Після неї мене взяли до роботи над виставою «Шантрапа» Саксаганського. Далі були ролі в «Генералах у спідницях», «Вечорницях», «Уявному хворому», «Дамі-примарі», «Жінках Моцарта», інших виставах. Зрештою, так і прижився тут.

■ У чому полягає родзинка цього театру?

— Його унікальність передусім у тому, що «Колесо» — котиться. Цей театр зберігся і досі живе, не зважаючи ні на що. Це домашній, сімейний театр, у ньому надзвичайно затишно, тут практично немає ніяких інтриг, трупа маленька й кожному вистачає ролей. Тож усі ставляться один до одного приязно, з великою любов'ю і повагою.

■ У своїй акторській кар'єрі ви зіграли велику кількість комедійних ролей. І раптом на початку двотисячних відкрились у зовсім новому жанрі — драматичному. Яким чином у вас відбувся перехід до ролей іншої якості?

— Я маю доволі характерну зовнішність і водночас драматичне нутро. Через це виникає певне неспівпадіння і навіть конфлікт між зовнішнім та внутрішнім. Я завжди прагнув зіграти у драматичних ролях. Доля подарувала мені цю можливість у виставі «Блаженний острів, або Отак загинув Гуска» Миколи Куліша, де граю головного героя, та в «Антігоні» Софокла — роль Тіресія. А також роль Давида в «Азалії» Жеміака та роль Іслаєва у виставі «Місяць на селі» Тургенєва. Це й допомогло мені проявити свій хист. Проте зараз мені подобаються різні ролі: в комедійних я шукаю якісь драматичні фарби, а у драматичних — щось смішне.

■ Які ставите для себе нові цілі у творчому житті, до чого прагнете, над чим працюєте, щоб ставати ще кращим у професії?

— Так склалося, що за останні роки я переніс два інфаркти та інсульт, тому щасливий, що лікарі взагалі дозволяють мені виходити на сцену. Наскільки довго це буде можливо, я не знаю. Тому думати про якісь захмарні цілі і нові горизонти наразі не доводиться. А з цим карантином узагалі почав переосмислювати власне життя. Ніби біг весь час, неначе загнаний, по колу, грав ролі день за днем, а потім усе це раптом зупинилось. І значення самого театру було переоцінене. Збагнув, що вся ця суєта — суцільна ілюзія.

■ Чи є у вас ролі, про які давно мрієте?

— Я хотів би зіграти Короля Ліра. Та, на жаль, за станом здоров'я навряд чи колись зіграю її. Адже драматургія Шекспіра вимагає великих енергетичних зусиль та емоційного напруження.

■ Яким міг би бути ваш Лір, що б ви цією роллю хотіли сказати глядачу?

— Це людина, яка все життя прожила з одним баченням світу, а світ виявився зовсім іншим. І ось у фіналі він залишається на самоті з реальністю й усвідомлює свою абсолютну одинокість, безпорадність та ілюзорність власного буття.

■ Якими якостями має володіти ідеальний сценічний партнер?

— Він має бачити, розуміти, чути. Бути готовим до спонтанної імпровізації. Я особисто дуже люблю імпровізувати і радий, коли партнер відгукується, це завжди несподівано, гостро, живо. Не люблю акторів, котрі існують на сцені самі по собі, вважаю, що в таких сценічних стосунках губиться життя.

■ Як ставитесь до критики?

— Я дуже самокритичний. До критики ставлюсь адекватно, якщо вона конструктивна. Цінуючи погляд з боку, дослухаюсь до зауважень і побажань. Проте якщо це якісь непрофесійні «коменти» у соціальних мережах чи випадкові вислови суб'єктивного характеру, то на таке намагаюсь взагалі не звертати уваги.

■ Для того, щоб досягти успіху в акторстві, потрібно мати характер, амбіції, не боятися йти на жертви заради власної мети? Чи потрібно просто довіритись долі і пливти за течією?

— Я ніколи не належав до тих артистів, для яких мета виправдовує засоби. Зрештою, все в моєму житті складалося так, що коли я чогось дуже прагнув, чи то потрапити до якогось театру, чи хотів чогось в особистому плані, то нічого не виходило; а те, що мало зі мною статися, приходило само собою без великих зусиль.

Колись, ще в театральному інституті, Резнікович назвав мене «оптимістичним циніком». І справді, доля щоразу знищувала мене вщент, а потім раптом давала сили піднятися знову. Таким чином відбувались численні трансформації у моєму житті і я, подібно до «птаха Фенікса», відроджувався щоразу на новому рівні. ■

Інститут літератури імені Т.Г.Шевченка Національної академії наук України
Газета «Україна молода»
Під патронатом Київської міської державної адміністрації

КРАСНЕ ПИСЬМЕНСТВО

Змагання,

або ж Естетична гідність

Костянтин РОДИК

Славу романіста приніс Валерію Шевчуку роман «На полі смиренному», написаний 1978-го і надрукований лише по знятті цензурної заборони 1982-го, а кілька років тому вкотре перевиданий видавництвом Івана Малковича «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА». *«Я писав один епос, який можна було б назвати «Дорогою в тисячу років»... Першою книгою такого циклу мала стати «На полі смиренному», написана за «Києво-Печерським патериком» як травестія»,* — спогадує автор (Сад житейський думок, трудів та почуттів. — К.: Акцент, 2003). «На полі смиренному» завершено за два роки до публікації «Імені рози» Умберто Еко. Обидва твори — найяскравіші в усій європейській літературі XX століття, «темою» яких є монастирське буття.

Слово «тема» узято в лапки невипадково, бо в обох авторів монастир є лише пасткою на читача — невідпорно принадним антуражем, сповненим таємниць для непосвячених (*«при нерівному і кволому світлі лампад оповідання ці напрочуд вражають»*. — В. Шевчук). Насправді Шевчукові й Еко ішлося про інше — про модель тоталітаризму. *«На полі смиренному» — тут монастир, обмежений стінами, тобто структура цілком замкнута... універсальна картина світу, в даному разі — тоталітарного суспільства. Я писав цей твір 1975 року, в час морочного застою, фактично лікувався цим твором від того життя»,* — казав Валерій Шевчук в інтерв'ю Людмилі Тарнашинській (Закон піраміди. — К.: Пульсари, 2001).

Саме тому — як ліки від завіконного мороку — Шевчук написав травестію, саркастичну інтерпретацію канонічного тексту. Жанр, притаманний передовсім літературам гноблених суспільств (класичний приклад тут — «Енеїда» Котляревського). Еко написав детектив — жанр демократії. В його історії також є всі ознаки тоталітаризму. Партійні асенізатори-каґебісти *(«інквізитори відчувають сморід диявола там, де хтось збунтувався проти смороду екскрементів диявола»);* безальтернативні залаштункові «поняття» *(«бійся тих, кого не можеш любити... Краще, щоб той, хто вселяє у нас страх, боявся більше від нас»);* ієрархічні схеми, від пропагандиста до очільника *(«за традицією, бібліотекар згодом стає абатом»).*

І — так: бібліотекар з «Імени рози» — справжнісінький професійний пропагандист, охоронець «генеральної лінії» та глушник для всіх побічних. Києво-печерські ченці пірнають глибше — вони вже не просто сепарують рукописи на «корисні» та «шкідливі», а переписують їх на один копил, згідно з власним «коротким курсом» — «Патериком». Його укладача Шевчук характеризує граничнo точно: *«Ревний сторож уподібненості»*.

Обом письменникам притаманна *«втіха стеження»*, котрою вони ефектно-ефективно зваблюють своїх читачів. І саме так — стеження як інструмент очевидця. Умберто Еко пише: *«Сучасний світ мені відомий тільки з телевізійного екрана, а середньовіччя я знаю безпосередньо»*. Валерій Шевчук так само — як серйозний дослідник — є фактичним очевидцем давно минулого. Обидва романи цілком можна анонсувати сучасним штампом: «на реальних подіях». А ще знаходимо у Шевчука дивовижну фразу: *«Не кладу сюди речей здогадних чи непевних, тому переповідаю тільки своє припущення»*. Це — гімн аналітиці, визнання примату думки над фактом, літератури — над нонфікшном.

Вільям Баскервільський — такий собі мандрівний лицар. Його мета — знайти-врятувати «принцесу», книгу Аристотеля про сміх. І — піти собі геть. Мета Шевчукового героя інша: залишитися тут і тепер. Для цього бажано зробити довкружнє буття більш стерпним: *«Не штука бути добрим, утікши від світу, штука бути добрим, живши між людей»*. А як виживати серед них — *«їм же треба було бога страху, і вони знайшли його»*. Звісно, шукає за отим світлом, що в кінці тунелю: *«Коли є на землі хоч п'ятеро чистих серцем — вона вже не побита тьмою»*. Але поклик чистого серця зазвичай притлумлює прагматично-конформістська голова. А що вже, коли вона осаджена пропагандою і *«глупота з'являється там, де немає сумніву»*.

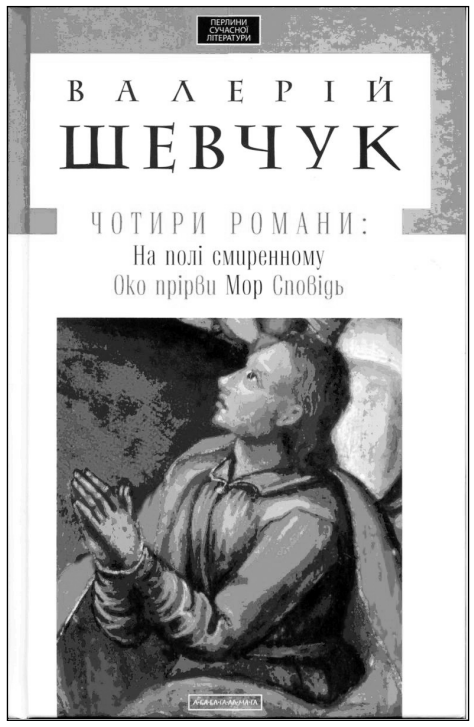

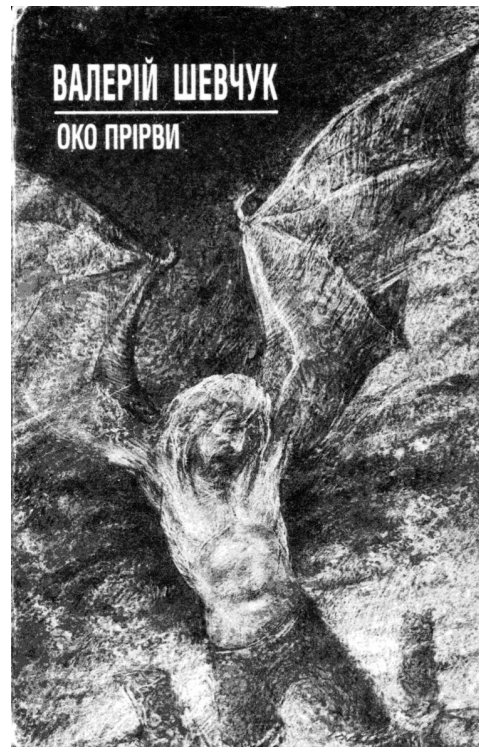

Відтак проблема Еко — радше, культурологічна: Аристотелеву теорію варто знайти-знати бодай затим, аби поважати самого себе. Проблема Шевчука — здебільшого політологічна: розуміння ідеології дає тобі сценарії вибору. Італійські персонажі не переймаються сутністю верховної влади, українські — усвідомлюють, що *«не можна тримати владу без насилля... Горе переможцям! Звір дикий у них виростає!»*. Шевчук — це проблема спротиву. Тоді як Еко — лише проблема максимально можливих толерантно-політкоректних меж колаборації.

Вже у романі «Мор», написаному за десять років до «На полі смиренному», знаходимо градацію імовірного спротиву тоталітаризмові. Й там зазначено: *«Місія наймізерніша — оборона»*. Занотовано це шістдесят років тому, а й нинішній український уряд цього не усвідомив. Той «Мор» був першим відвертим (наскільки дозволяє алегорія) авторським ліком від тодішнього совєтського застою. Якби він з'явився по написанні, ми б сьогодні не говорили про пріоритет «Південного комфорту» Павла Загребельного у розвитку пізньосовєтської «гласності» (написаний кількома роками пізніше, проте вийшов друком набагато раніше, 1984-го).

«Мор» задекларував головні подальші інтенції Шевчука: його головний герой — мисливець за думками. Який стає таким після тривалого перебування у бездум'ї *(«жив не як людина, а як тінь... Сумна невидима тінь, не людина, а її присутність... Тільки той, хто згадує, може називатись у цьому світі живим»).* Часом автора заносить у сюрреалістичні сни Сальватора Далі (це ми бачимо і у видіннях ченців з «На полі смиренному») — аж до прямої аналогії з картиною іспанця «Твердість пам'яти» (1931): *«Слухав хід хвилин, наче сам був великим годинником»*. До речі, чи не тому провалювалися всі екранізації творів Шевчука, що наш кінематограф не готовий побачити у ньому сюрреаліста, нехай і з префіксом «пост-»?

До всього, у романі «Мор» уперше знаходимо означення *«мертвий дім»* — так у подальшому автор кваліфікуватиме стан родинно-сусідських взаємин, зруйнованих совєтською владою. Навіть один із пізніших романів дістане назву «Привид мертвого дому» (К.: Пульсари, 2005). Аби зруйнувати спільноту-дім, писав Шевчук у «Морі», *«треба начинити його страхом»*.

1996-й — рік другого сплеску нової української прози (перед тим з'явилися знакові «Рекреації» Юрія Андруховича, «Діви ночі» Юрія Винничука, «Я, зомбі» Леоніда Кононовича, «Юлія» Павла Загребельного та «Брамник» Марини й Сергія Дяченків). Друга тодішня хвиля — чотири твори, які досі визначають українські літературні тренди. Насамперед, звісно, це «Польові дослідження з українського сексу» Оксани Забужко — принаймні у колективній літературній пам'яті це так виглядає: PR-супровід був справді несподівано потужний. Того ж року зійшла зірка Андрія Куркова, хоч тодішня його «Смерть чужого» повернулася до нас бестселером лише після тріумфального проходження провідними німецькомовними видавництвами. Третій твір, що позначив новий напрямок прозо-історії, — роман Миколи Вінграновського «Северин Наливайко» опублікований в журналі 1996-го (а книжкою вийшов лише 2004-го). Якраз історію з «Наливайком» і можна вважати за точку журнального «зламу» (середина 1990-х — початок незворотної деградації «товстих» літературних журналів). Саме тоді наклади літературної періодики впали нижче за книжкові тиражі. Тож із «Наливайком» сталася банальна прикрість: його просто недочитали.

Того ж 1996-го виходить роман Валерія Шевчука «Око Прірви» (накладом, до речі, удвічі більшим за «Польові дослідження...»). Попереднє десятиліття було для Шевчука таким собі реваншем після цілковитої заборони на друк у 1970-ті. Вихід романів «Дім на горі», «На полі смиренному» та «Три листки за вікном» сформували цілком нову парадигму української літератури — він був поруч із Загребельним нехай не першим, але й не другим. Шевчук чимось нагадує Ілона Маска з його блискавично успішним інтересом до геть різних справ (космос і валютні операції, електромобілі та штучний інтелект, альтернативна енергетика й пасажирські перевезення). Шевчук експериментував не так навіть з літературними жанрами, як із можливостями їхнього використання для, здавалося б, неймовірних цілей. Саме таким експериментом-проривом було «Око Прірви».

Перечитайте цей роман сьогодні й ви будете шоковані: та це ж про теорію ігор, постправду, маніпуляцію свідомістю, медіаграмотність, гібридні агресії та всіляких інших *«винахідників зла»*. Звісно, усіх тих означень тоді не існувало, а сама оповідана історія — про такого собі гіппі українського середньовіччя, про його дивні зустрічі під час блукання якимось неосяжним болотом, що нагадує зону Тарковського.

От, до прикладу, гіппі Теодорит дискутує зі, сказати б, протосоціалістом Микитою. Випадковий слухач каже: *«– Сильні слова твої, але не менш сильні й Микитині. Де ж істина? Чи не посередині? – Посередині прірва, брате»*. Ну, так — це алюзія на Ніцше: не зазирай у прірву, бо вона почне розглядати тебе. Але тут — навспак. Шевчуків Теодорит, такий собі, анти-Ніцше, переконує, що убезпечитися від паралізуючого Ока Прірви можна, лише не відводячи очей. Дуже схоже на Декартівську теорію подолання головної напасти людської психіки — страху.

Розмова про Шевчука — це завжди пригадування відомих літературних імен. Сам він у різних інтерв'ю щедро перераховує своїх улюблених авторів, а ще й дослідники додають власні рефлексії. Людмила Тарнашинська, приміром, вважає, що деякі Шевчукові твори написані *«за прикладом чи під впливом В. Фолкнера»* (Українське шістдесятництво: профілі на тлі покоління. — К.: Смолоскип, 2010). А Марко Павлишин означує роман «Дім на горі» як *«витвір пізнього неоромантизму, щось на взірець творів Ґермана Ґессе»* (Канон та іконостас. — К.: Час, 1997).

Звісно, усі ті порівняння мають сенс. Але не під наслідувальним кутом зору, а згідно з тезою Гаролда Блума: *«Сучасні автори не люблять чути, що їм доведеться змагатися із Шекспіром і Данте, як це намагалися робити у своєму прагненні величі й досконалости Джойс та ще хіба, із сучасних західних авторів, Бекет, Пруст і Кафка... Перевершити і підім'яти під себе традицію вдавалося не багатьом, а зараз на таке, схоже, взагалі ніхто не здатен»* (Західний канон: книги на тлі епох. — К.: Факт, 2007). Якби американський топкритик мав змогу прочитати Шевчука — він би, імовірно, додав його ім'я до переліку сміливців. І тут не йдеться про рівняння з класиками — ходить саме про змагання. Валерій Шевчук упродовж усього свого письменницького життя змагається, дотримуючи власної доктрини: *«Навчайся нікого й нічого не повторювати»* («Око прірви»). На тому шляху були й поразки, але здебільшого — перемоги, які й формують сучасний український літературний канон. Як сказав би той самий Блум, *«естетична гідність є невід'ємною й імпліцитною стигмою канонічного»*.

До всього, Валерій Шевчук відкрив для нашої літератури печеру Алі-баби — Атлантиду українського бароко. Власне, Шевчуків стиль можна так і назвати: необароко. І на моє глибоке переконання, уся вершинна сучасна проза України — вийшла з необарокової киреї Шевчука. В усіх вищезгаданих вітчизняних метрів неважко віднайти ці залежності/відштовхування — окрім Загребельного та Вінграновського, вони сформувалися раніше. ■

Редактор сторінки
Костянтин Родик
rodyk.kostyantyn@gmail.com

СИТНІ РЕЦЕПТИ

Пальчики, гармошка та інші страви з м'яса

Як зробити звичайну вечерю святковою

Олена ЧЕРКАСЕЦЬ

Що може бути кращим, ніж шматок соковитого м'ясця, замаринованого у спеціях та запеченого в духовці чи приготованого на грилі? Хіба що два такі ароматні шматки. Тож господині й вишукують різноманітні рецепти, аби потішити небанальною стравою свою родину. Та й треба встигнути добряче наїстися стегенець, тефтель, котлет, фрикадельок чи голубців, бо ж піст не за горами.

Відбивні з ананасом.

Фрикадельки з картоплею.

М'ясна гармошка

Ця страва сподобається навіть найвибагливішим м'ясоїдам. М'ясна гармошка зі свинини — це дуже смачна й соковита страва, яку можна подати з будь-яким гарніром. Це смачне м'ясо стане прикрасою святкового столу або вечері вихідного дня.

Для страви м'ясо слід узяти першосортне — карбонат або корейку. А сир можна використовувати будь-якого сорту.

Отже, візьміть кілограмовий шмат м'яса, ретельно промийте, просушіть серветками та наріжте на смужки у два сантиметри завтовшки, причому не до кінця, а так, щоб шматок залишався цілим.

Тепер готуємо соус: для цього змішуємо в піалі 20 грамів гірчиці, 2 зубки вичавленого часнику, 20 грамів соєвого соусу та стільки ж соку лимона, добре перемішуємо суміш і натираємо м'ясо отриманим маринадом. Не пропускаємо місця між розділеними «скибками». Сіль використовуйте за смаком, але обов'язково врахуйте, що у соєвому соусі її досить багато.

Тепер візьміть сир, кілька помідорів та наріжте їх на тоненькі пластини. Свинину викладіть на застелене фольгою деко та вставте між м'ясними скибочками по шматочку помідора і сиру, формуючи виріб у вигляді гармошки.

Тепер загорніть продукт у фольгу та поставте її на 2 години в розігріту до 180° С піч. За 30 хвилин до закінчення процесу відкриваємо фольгу, щоб наш кулінарний «музичний інструмент» отримав апетитне золотисте забарвлення.

М'ясо по-французьки

Ця досить популярна страва періодично з'являється на столі кожної господині. За класичним рецептом використовують телятину або яловичину, проте ми пропонуємо використати свинину, тоді м'ясо вийде соковитим, ароматним та привабливим. Отже, гайда до роботи.

Пів кілограма балика нарізаємо сантиметровими скибочками завтовшки. Приблизно отримаємо 6 порцій. 2-3 цибулини шаткуємо кільцями. Якщо використаєте більше, ваша м'ясна страва стане ще соковитішою. Викладаємо нарізані кільця в посудину з товстим дном, а зверху рівномірним шаром — пласти балика. Солимо-перчимо за смаком.

Далі ріжемо на тонкі кружечки два томати та викладаємо поверх м'яса, приправляючи їх густою сіткою майонезу. Зверху щедро посипаємо дрібною стружкою сиру і ставимо на 40 хвилин в духову шафу. Коли розплавлений сир підрум'яниться, стане схожим на залиті сонцем снігові вершини гір, виймаємо наш кулінарний шедевр з печі.

Оскільки м'ясо по-французьки приготовлене без єдиної краплі олії, його можна сміливо зарахувати до дієтичних страв, що корисні і дорослим, і малятам.

Соковиті реберця

Можете уявити, яке неземне блаженство відчують під час трапези ваші чоловіки, які люблять свинину. Тож рецепт запечених свинячих реберець повинна знати кожна турботлива і любляча господиня. І який же чоловік відмовиться від апетитного шматочка м'яса в соусі чи медово-гірчичній заливці з зарум'яненою картопелькою...

Рецептів приготування реберець — безліч. Та за цим вони виходять надзвичайно м'які та смачні.

Для приготування цієї страви візьміть кілограм свинячих ребер, промийте і просушіть паперовими рушниками. Важливий етап у приготуванні свинячих реберець — маринування, від нього залежить результат, смак страви.

Разом з приємною солодкуватістю цей маринад додасть вашому м'ясу ніжної специфічної кислинки. Змішуємо 2 столові ложки томатної пасти з 3 столовими ложками соєвого соусу, ложкою меду і спеціями — коріандром, перцем, кунжутом та пропущеним через прес часником. Вичавлюємо столову ложку лимонного соку, додаємо сіль за смаком, перемішуємо соус до повної однорідності та заливаємо ним реберця, щоб м'ясо повністю покрилося масою. Накриваємо ємність і залишаємо маринуватися на 1-2 години.

А тим часом відварюємо 5-6 картоплин у мундирах. Кілька цибулин нарізаємо тонкими півкільцями й обсмажуємо на вершковому маслі. Зварену картоплю ріжемо на кубики й обсмажуємо разом з цибулею. Форму застеляємо пергаментом і викладаємо реберця, зверху поливаємо залишками соусу. Накриваємо пергаментом і запікаємо при 200 градусах близько 20—30 хвилин.

Допоки реберця смажитимуться, приготуйте салат зі свіжих або маринованих овочів. Така розкішна вечеря не залишить нікого байдужим, а аромат стоятиме по всій кухні.

М'ясні пальчики з грибами

Немає, мабуть, такої людини, якій до смаку не припали б відбивні. Утім для вишуканих господинь це так банально. А якщо ці шматочки м'яса постукати молоточком, зробити начинку та загорнути в трубочку, вийде чудова оригінальна закуска, зовні схожа на пальці рук. Пальчики готуються просто і мають насичений смак, а подавати можна з гарніром або як самостійну страву.

Півкілограмовий шмат свинячої вирізки наріжте на тоненькі шматочки товщиною 1 см. Відбийте їх з обох боків, поперчіть та посоліть за смаком. Нашинкуйте 200 грамів печериць пластинами, додайте дрібно посічену цибулину та обсмажте на сковороді до готовності. Змішайте 2 столові ложки майонезу з такою ж кількістю сметани та змастіть цією сумішшю кожну відбивну з одного боку. Викладіть на край м'ясного шматочка грибну начинку й акуратно загорніть у рулетики, щоб зберігалася форма пальчиків, та заколіть їх зубочисткою. Обсмажте їх на сковороді до рум'яності, потім перекладіть в чавунчик.

Пальчики з грибами.

Гармошка з м'яса.

Реберця.

Цибулю дрібненько поріжте й посмажте на олії до золотистого кольору та викладіть до пальчиків. Додайте трішки води. Не забудьте про лавровий лист та перець. Тушкуйте на повільному вогні до готовності рулетиків 30 хвилин.

Але цю страву можна і випікати в духовці приблизно пів години або смажити на сковороді по 15 хвилин з кожного боку. І — смачного!

Фрикадельки з картоплею

Якщо у вас обмаль часу, а ваші домочадці вже стукають по столу виделками, ця страва точно «стане вам у пригоді».

Ніжні і дуже соковиті фрикадельки виходять такими ж смачними й ароматними, не гірші, ніж у незабутньої Фрекен Бок, а готуються дуже просто і легко.

Візьміть 500 грамів фаршу, вбийте 2 яйця, змішайте його з дрібно нарізаною зеленню, зеленою цибулею, тертою цибулею, часником. Додайте 2 столові ложки борошна, 2 столові ложки олії, сіль, перець та різні спеції — за смаком. Добре вимішайте масу.

Тепер формуємо фрикадельки. Візьміть фарш та зліпіть із нього кульку розміром як невеликий мандарин. У середині кожної робимо заглиблення столовою ложкою і вкладаємо картопляні кульки на деко, змащене олією. Для цього заздалегідь приготуйте картопляне пюре з тертим сиром, шматочком вершкового масла, кропом та іншими добавками. Розведіть томатну пасту з водою та ароматними травами, сіллю та полийте фрикадельки соусом, а зверху гарненько посипте тертим сиром.

Запікайте при 180 градусах близько 10—15 хвилин, залежно від вашої духовки. Запевняю, що ця страва вам точно сподобається і її можна подавати з будь-яким гарніром.

Свинина з ананасами

Ця страва дуже гарно пасує до святкового столу, бо виглядає красиво та оригінально. Стосовно приготування — важливо її не пересушити в духовці, щоб м'ясо не зробилося твердим. А перед випіканням свинину краще помаринувати подовше.

800 грамів свинячої вирізки поріжте шматочками товщиною близько 1 см, відбийте та змажте кожен тонким шаром гірчиці, посоліть і поперчіть за смаком. Залиште м'ясо маринуватися на 1-2 години в холодильнику. Після цього викладіть свинину у форму, застелену папером для випікання, та змажте м'ясо майонезом. Майонезу не шкодуйте, тоді свинина вийде ніжніша й соковитіша. На кожен шматок покладіть по кільцю ананаса, присипте тертим сиром і встроміть по оливці, закриваючи дірку ананаса. І в духовку. Випікайте при температурі 200 градусів 30—40 хвилин.

Приготувавши за нашими рецептами, ви переконаєтеся, що домашні страви — найсмачніші. А якщо ви будете готувати їх з любов'ю та гарним настроєм, тоді навіть звичайні інгредієнти — кільця цибулі, томати чи гриби — перетворяться на шедевр. Головне — вміння подати. Смачного!

Сергій Кривцов
захисник національної збірної України та ФК «Шахтар» (Донецьк)

«Звичайно, не все вже залежить від нас, але це ніяк не впливає на наше налаштування на гру з боснійцями. Завдання на матч залишилося незмінним — перемога».

ФУТБОЛ

На хвилі ейфорії

Українським футболістам власних зусиль буде недостатньо, аби посісти в групі відбору на ЧС-2022 друге місце

Григорій ХАТА

Шлях, яким збірна України вирушила в напрямі Катару, де в 2022 році має відбутися чемпіонат світу, виявився неймовірно звивистим, горбистим та заплутаним. Як не старалися, проте набрати на такій трасі пристойну швидкість українській команді не вдалося. «Синьо-жовті» хоч і не програли жодного матчу в групі, але постійні пробуксовки — шість нічиїх і лише одна перемога, призвели до того, що перед заключним туром відбору їхня турнірна доля опинилася в чужих руках.

Сподівання, що путівку до стикових матчів «плей-оф» кваліфікації ЧС-2022 збірна України розіграє в очному протистоянні з Боснією та Герцеговиною не справдилися, хоча саме на це розраховували в синьо-жовтій команді. Однак боснійці передчасно вибули з гонки за друге місце, програвши в передостанньому турі вдома фінам — 1:3.

«Не знаю, чи перегоріла команда, але я дуже засмучений. Граючи у більшості, ми пропустили два голи, такої поразки ніхто не очікував», — так відреагував на незаплановану невдачу очільник збірної Боснії та Герцеговини Івайло Петєв.

Відтак тепер, аби посісти в групі друге місце, однієї лише перемоги над балканською збірною «синьо-жовтим» буде замало. «Золоту акцію» мають футболісти фінської команди. Досягнуть вони потрібного результату в домашньому матчі проти Франції — саме вони й отримають путівку до «плей-оф».

Ситуації перед заключним ігровим днем у групі D така, що без зайвих «але» на прохідне друге місце фінів виведе перемога над чинним чемпіоном світу. При цьому до Гельсінкі підопічні Дідьє Дешама приїдуть з повністю вирішеним турнірним завданням, уже маючи в своєму розпорядженні пряму перепустку до Катару.

Маючи тотальну перевагу, збірній України не вдалося на власну користь завершити товариський матч із болгарами. **Фото пресслужби УАФ.**

Відтак французькій команді потрібна буде додаткова мотивація, аби не відійти від високих стандартів і не зазнати у відборі першої поразки. Хоча влаштує «синьо-жовтих» (звісно, за умови своєї перемоги) і нічия між Фінляндією та Францією, перш за все — «суха». Загалом же, аби мінімально залежати від паралельного матчу, збірній Олександра Петракова потрібно переграти Боснію та Герцеговину з перевагою в два та більше м'ячів.

ТАБЛО

Чемпіонат світу. Кваліфікація. Група D. **Боснія і Герцеговина — Фінляндія — 1:3, Франція — Казахстан — 8:0.**

Турнірне становище після семи матчів: Франція — 15, Фінляндія — 11, Україна — 9, Боснія і Герцеговина — 7, Казахстан — 3.

* * *

Товариський матч. **Україна — Болгарія — 1:1** (Степаненко, 79 — Кірілов, 35).

Після товариського матчу з Болгарією футбольну Україну накрила хвиля ейфорії. Гру українських збірників у тому матчі похвалив навіть затятий футбольний критик Віктор Леоненко: «Наші футболісти показали, що вони реально футболісти. Я щасливий, бо в захваті від їхньої гри».

Увесь матч проти болгар «синьо-жовті» провели в атаці, завдавши по їхніх воротах 36 ударів. І дарма, що матч завершився з рахунком 1:1, подібного «перформансу» у виконанні українських футболістів давно вже не доводилося бачити. «Ми дуже задоволені грою. Реалізація? Думаю, нам забракло технічної майстерності. А на удачу я ніколи не нарікаю. Її потрібно заслужити», — заявив Олександр Петраков.

Для того ж, аби продовжити боротьбу за путівку до Катару, українській збірній без посмішки фортуни не обійтися. У вівторок увечері вона, без сумніву, має бути одягнена в форму збірної Франції. Ну а «синьо-жовтим» у Боснії потрібно довести, що вони заслуговують на подальшу участь у відборі на планетарний форум 2022 року.

БАСКЕТБОЛ

Не Ягуповою єдиною

Українська жіноча збірна у кваліфікації на ЧЄ-2023 сенсаційно здолала призерок Ігор у Токіо

Олексій ПАВЛИШ

Після невдалого відбору на Євро-2021 («синьо-жовті» не вийшли на п'ятий Євробаскет поспіль) наша жіноча збірна починає новий кваліфікаційний цикл до Євро-2023.

Суперники підопічним боснійського фахівця Срджана Радуловича (до якого як консультант приєднався екснаставник чоловічої збірної Євген Мурзін) випали не з легких: міцні Фінляндія та Литва, а також один із грандів жіночого баскетболу — француженки, які брали медалі на останніх семи ЧЄ та є бронзовими призерками Олімпіади у Токіо. Саме домашнім матчем у Києві проти головних фавориток свого квартету нашій команді на чолі з капітаном — чинним та цінним гравцем (MVP) Євроліги Аліною Ягуповою — довелося відкривати відбір.

На подив титулованих суперниць, українські баскетболістки одразу захопили перевагу, зберігши її аж до переможної фінальної сирени (90:71). «Синьо-жовтим» добряче допомогла реалізація триочкових кидків (15 із 22), краще підопічні Радуловича працювали і на щиті — 43 вдалі підбирання проти 35.

Форвард «Фенербахче» Аліна Ягупова вкотре підтвердила реноме однієї з найкращих баскетболісток континенту, набравши 33 бали, але, як влучно зазначив після матчу президент української федерації баскетболу Михайло Бродський, високий рівень Аліни підтримали і її партнерки. Христина Філевіч набрала 27 пунктів, реалізувавши всі двоочкові, Тетяна Юркевічус відзначилась 19 вдалими підбираннями, а Ольга Дубровіна віддала половину від усіх командних асистів — 12. Яскравий перформанс лідерів команди не залишився непоміченим — Ягупова і Філевіч увійшли до символічної п'ятірки першого тижня відбору.

ТАБЛО

Відбір на Євробаскет-2023. Група B. 1-й тур. **Україна — Франція — 90:71, Литва — Фінляндія — 69:59.**

2-й тур. **Фінляндія — Україна — 71:77, Франція — Литва — 83:56.**

Турнірне становище після 2 турів: Україна — 4 (різниця очок — +25), Франція — 3 (+8), Литва — 3 (-17), Фінляндія — 2 (-16).

«Тілом мурахи бігають досі. Це був шанс довести, що можна грати душею, боротися та битися за кожен м'яч. Довести не лише собі, а й усій країні. Наші стіни та наш характер допомогли набрати більше очок, ніж Франція. Для мене це дуже велика перемога. Я хочу, щоб було не лише моє ім'я, а й команди. Емоції — супер», — не приховувала радості Ягупова.

«Це краще, що зараз із француженками зіграли, відчули їх. Будемо далі вивчати, щоб прибрати помилки, які зробили, та показати ще кращі результати, довести, що ми є однією з найсильніших команд», — пообіцяла грати ще краще Філевіч.

Аліна Ягупова була найрезультативнішою у складі нашої збірної. **Фото: Суспільне.**

Не скупився на компліменти своїм підопічним тренер. «Ця перемога важлива для здобуття впевненості. Дівчата повірили, що можуть грати з будь-яким суперником. У нас є характер та майстерність. Грали як команда. Хочу подякувати всім.

Дуже важко перемагати, коли шанс виграти — 1%. Для мене було великим задоволенням перебувати на лавці та бути тренером такої команди», — сказав Радулович. Водночас боснійський наставник зауважив, що перемога над іменитим суперником — лише перший крок.

Як і очікував тренер, наступний виїзний матч проти збірної Фінляндії вийшов надзвичайно складним. Розпочавши матч із ривка та вигравши першу чверть, українки дозволяли суперницям поступово скорочувати гандикап. Утім, коли за 20 секунд до сирени фінки скоротили відставання до 4 очок, ключовим фактором знову стала гра Аліни Ягупової — її останній влучний кидок та загалом 31 бал допомогли збірній усе ж втримати переможний результат.

Таким чином, перший етап відбору на Євробаскет-2023 Україна завершує лідером свого квартету. Наступні матчі наша збірна проведе через рік — на виїзді проти Литви і Франції.

Зазначимо, що на ЧЄ відбираються усі переможці 10 груп, а також чотири кращі команди, які фінішують другими. Ще дві путівки зарезервовані за країнами-господарками турніру — Ізраїлем і Словенією.

Читайте в наступному номері:

Острозькі спудеї перші

Про граматику, риторику, діалектику, арифметику, геометрію, астрономію, музику та те, як княжна Гальшка заповіла на розвиток академії «...шість тисяч кіп грошей»

НА РУШНИЧОК

Світська левиця стала під вінець

Періс Хілтон здійснила свою мрію — нарешті вийшла заміж

Дара ГАВАРРА

У п'ятницю новиннєвими стрічками пройшла звістка: світська левиця, спадкоємиця готельного магната Хілтона — Періс — нарешті таки вийшла заміж. Нареченою красуня в стилі барбі встигла вже побувати кілька разів, та ось до вівтаря справа так і не доходила. «Мене били і душили, — розповідала дівчина про свої попередні стосунки в документальному фільмі This Is Paris, — я мирилася з тим, з чим не повинна була миритися». На той час їй здавалося, що це прояви почуттів. Тож цього разу міс Хілтон вирішила не підганяти події, адже, як кажуть, плід має дозріти.

Зі своїм обранцем-однолітком — бізнесменом Картером Реумом — 40-річна Періс була знайома давно, проте романтичні стосунки між парою зав'язалися десь років зо три тому. А вже в лютому цього року Картер зробив «барбі» пропозицію руки і серця на екзотичному острові, подарувавши обручку від Картьє з величезним діамантом. Світська левиця вже давно поговорювала, що хоче мати дітей, та й вік такий, що пора про це подумати. Проте панна Періс не хотіла, щоб її діти з'явилися на світ бастардами, тож пара відразу після заручин взялася до справи — готувати весілля.

І ось цей момент настав. Спочатку молодята планували, що урочистість пройде в церкві в Беверлі-Хіллз, але буквально за тиждень до весілля змінили свою думку. Торжество пройшло у фамільному маєтку покійного дідуся Періс — Беррона Хілтона — в Бель-Ейр. Серед запрошених була ціла купа зірок і знаменитостей, серед яких Пола Абдул, Емма Робертс, Ешлі Бенсон, Бібі Рекса та багато інших.

Періс Хілтон і Картер Реум одружилися

Звісно, увагу всіх присутніх привертала сукня нареченої, адже Періс — ще та модниця.

Вибір упав на виріб модного бренду Oscar de la Renta: плаття було достоту гідне ніжної нареченої — на прозорій тканині мов розсипані тисячі матових квітів-аплікацій, — довершував же образ романтичний серпанок.

СУД ТА ДІЛО

Загроза в небі

Неадекватних пасажирів б'ють… по кишені

Варка ВОНСОВИЧ

Неадекватна поведінка громадян наражає на небезпеку життя сотень пасажирів повітряних лайнерів, а якщо ці громадяни ще й нападають на стюардів чи членів екіпажу, то й поготів. Повз таке не може пройти Федеральне управління цивільної авіації США — FAA, — яке карає порушників спокою на значні суми. Так, нещодавно було оштрафовано громадянку США, яка летіла з Остіна (штат Техас) до Сан-Франциско авіакомпанією Horizon Air. Спочатку жінка відмовилася пристебнутися паском безпеки, а потім почала сваритися з чоловіком та сином, якого, до того ж, намагалася ще й побити. Коли ж команда повітряного судна втрутилася, щоб заспокоїти неадекватну пасажирку, та почала жбурляти в них сміття, а також відібрала в сусіда по кріслах тістечко, щоб запустити в стюардів. Це сталося ще в травні минулого року, проте кара небесна (у прямому сенсі цього слова) наздогнала хуліганку. Тепер їй загрожує штраф у 32 тисячі (!) доларів. Скандальна пані має 30 днів, щоб оскаржити рішення FAA або ж сплатити означену суму.

Це був лише один з десяти подібних випадків, про які повідомила FAA за останній період. Федеральне управління вже виставило порушникам спокою штрафів на суму понад 225 тисяч доларів. З них 20 тисяч повинна сплатити пасажирка авіаліній Delta, яка сварку з бортпровідником перетворила на бійку. Та в більшості випадків покарання все ж стосувалися не насилля з боку неадекватних громадян, а відмови одягати маски в салонах літаків. Загалом же за 2021 рік FAA наклало стягнень на 1,2 млн доларів.

ПОГОДА

17 листопада за прогнозами синоптиків

Київ: мінлива хмарність, без опадів. Вітер південний, 3-8 м/с. Температура вночі -4...-6, удень +2...+4.

Курорти Карпат: мінлива хмарність, без опадів.
Славське: вночі -2...-4, удень +6...+8.
Яремче: вночі 0...-2, удень +5...+7.
Міжгір'я: вночі -1...-3, удень +6...+8.
Рахів: уночі -2...-4, удень +5...+7.

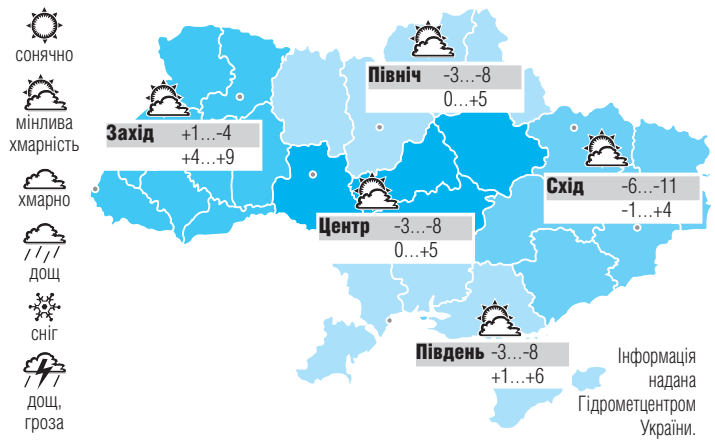

Інформація надана Гідрометцентром України.

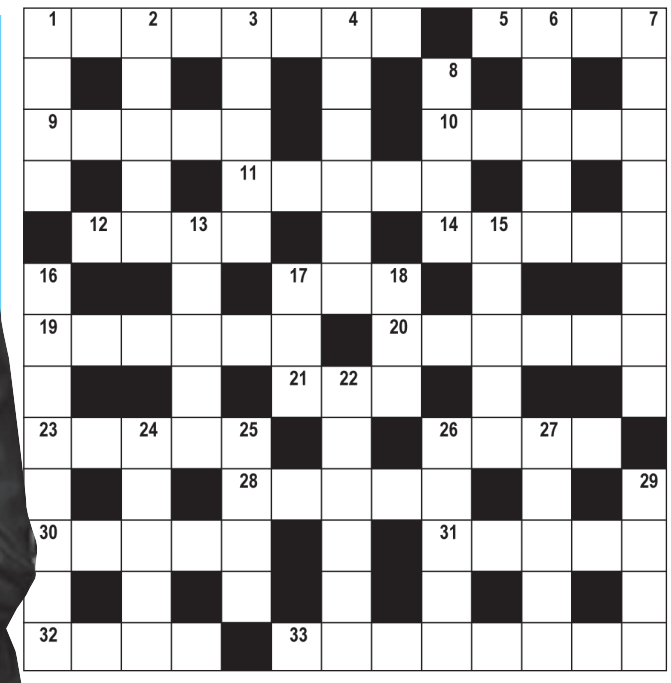

КРОСВОРД ВІД МАЛАНКИ №102

По горизонталі:

1. Назва квітки, яка так збентежила усіх у диктанті від Юрія Андруховича. **5.** Бік судна. **9.** Офіційна валюта Казахстану. **10.** Овечий гурт. **11**. Біблійний цар, переможець Голіафа. **12.** «Село неначе погоріло, неначе ... подуріли, німі на панщину ідуть і діточок своїх ведуть!» (Тарас Шевченко). **14.** Відомий італійський скрипковий майстер, вчитель Страдіварі. **17.** Поляк. **19.** Передсмертний стан. **20.** Представник фіно-угорського племені, що мешкає в Росії. **21.** Кухар на судні. **23.** Місто на Чернігівщині. **26.** Простолюдин, який намагається копіювати звички аристократів. **28**. Вид театрального мистецтва, де всі співають. **30**. «Гірчичний» газ, який вперше застосували німці в першу світову війну. **31.** «Грицева шкільна ...» — оповідання Івана Франка, яке дало назву видавництву «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА». **32.** Народний співак-поет, оповідач в азербайджанців, кримських татар, вірменів, грузинів. **33.** Давня назва мусульманських народів (арабів, турків і т. ін.), прийнята у європейців.

По вертикалі:

1. Одне з давніх слов'янських племен. **2.** Традиційна альпійська страва з плавленого сиру з додаванням спецій. **3.** Збиті пасма волосся, характерні для субкультури растаманів. **4.** Одна з балтійських держав. **6.** Місто в Японії. **7**. Опера Джузеппе Верді за мотивами роману Александра Дюма-сина «Дама з камеліями». **8.** Двовуглекислий натрій, яким дуже гарно мити посуд. **13.** Італійський поет епохи Відродження, автор «Божественної комедії». **15.** Звертання до мами на французький манер в Російській імперії. **16.** Два американські штати, які відрізняються в назві словами Північна і Південна. **17.** Стан, який бабці викачували яйцем або виливали на віск. **18.** Удар збоку в боксі. **22.** Тимчасове користування житлом чи іншим майном за окрему плату. **24.** Естонське місто, в якому викладав брат Лесі Українки Михайло Косач. **25**. Військовий підрозділ, що входить до складу батальйону. **26.** Американський Дід Мороз. **27**. Діти дітей. **29.** Зимовий транспорт.

Кросворд №100 від 9—10 листопада

Б	А	Х	М	У	Т	■	Л	О	Б	О	Д	А
Р	■	А	■	Р	■	■	І	■	■	З	■	Р
У	Р	Б	А	Н	І	С	Т	■	В	О	Н	А
Н	■	А	■	А	■	К	■	Ц	■	Н	■	Х
Е	Т	Н	А	■	С	О	К	І	Л	■	■	І
Й	■	Е	■	Д	■	Т	■	С	■	П	Е	С
■	■	Р	О	З	Б	И	Ш	А	К	А	■	■
Е	Ф	А	■	Б	■	Н	■	Р	■	Т	■	П
П	■	■	Г	А	Д	Я	Ч	■	В	Е	Г	А
І	■	Б	■	Н	■	К	■	Р	■	Т	■	Н
К	У	Л	Я	■	М	А	М	А	Л	И	Г	А
У	■	О	■	■	А	■	■	Д	■	К	■	М
Р	Ю	К	З	А	К	■	Б	А	Л	А	Д	А

ПРИКОЛИ

Сусідка прийшла в гості, їсть родзинки з тарілки і запитує:

— Розочко, де ви берете такі смачні родзинки?

Роза, прибираючи тарілку:

— Це ви берете, а ми купуємо.

* * *

В суді:

— Сподіваюсь, ви знаєте, що вас чекає за неправдиві свідчення?

— Так, обіцяли BMW.

* * *

Маленький хлопчик загубився в універсамі і плаче. Його заспокоюють, кажуть, мама знайдеться, і радять:

— Треба було триматися за мамину спідницю.

— Я намагався, але не зміг дістати.

* * *

Сара повертається з базару:

— Фімо, мені такого наговорили, такого...

— Скільки разів я тобі казав: не ходи туди, де тебе всі знають.

Передплатні індекси: 60970, 1555
Наша адреса: 03047, Київ, пр. Перемоги, 50
Телефон редакції:
+38 091 625 66 32
Електронна пошта редакції:
ukrmoloda@ukr.net
Рекламне бюро:
reklama-umoloda@ukr.net
Відділ реалізації:
454-84-41
sale_umoloda@ukr.net
«УМ» в інтернеті: http://www.umoloda.kyiv.ua

Відділи:
економіки — wagmer@ukr.net
культури, історії, суспільних проблем —
vsamchenko@i.ua

Україна молода

Редактор Михайло Дорошенко
Засновник і видавець —
ПП «Україна молода»
Свідоцтво про реєстрацію:
КВ №3386 від 29.08.98
© Дорошенко М.І., 2013

При використанні наших публікацій посилання на «УМ» обов'язкове.
Рукописи не рецензуються і не повертаються
Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець.
Комерційні публікації виходять під рубриками:
«Український виробник», «Позиція», «Банківська справа», «Фінансова експертиза», «Здоровенькі були», «Це — працює!», «Знайомтеся — новинка», «Партнерство», «Програми», «Проекти», «Альма-матер», «Продукт», «Протистояння», «Вітаємо», «Любов і шана».
Матеріали із позначкою Ⓟ друкуються на правах реклами

Газета друкується у видавництвах:
«Преса України» — у Києві
Зам. 3009102
«Видавничий дім «Високий Замок» — у Львові
Зам. блок № 530—531
Верстка та виготовлення фотоформ —
комп'ютерний центр редакції «УМ»,
Газета виходить у вівторок—середу (спарений номер) і п'ятницю, двічі на тиждень
Тираж 86734

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0